

Rodna gruda

IZ VSEBINE: *M.*: Kljub težkočam velik napredek našega gospodarstva — Naš odgovor — *Zima Vrščaj-Holy*: Velika skrb za mladino — Sporočamo vam — *Marička Znidaršič*: Človek in zemlja (pesem) — *Lojze Zupanc*: Dve veseli iz Bele krajine — *I. S.*: Ivan Grohar — slovenski slikar — Po gredah slovenske kulture — Po domači deželi — *Prežihov Voranc*: Samorastniki (nadaljevanje) — *Oton Župančič*: Čez noč, čez noč (pesem) — *M. Š.*: Ostal je na rodni grudi — *Frank Ravnikar* in *Fred Malgaj*: Kako živijo Slovenci v La Salle — *Tončka Simčič*, Miami: Glasbena matica v Clevelandu — Domovina na tujih tleh — Dom in družina — Mladi rod — Pero izseljencev — Se nekaj vesti iz življenja rojakov — V Framu imajo najboljše telovadno društvo.

Naslovna slika: Luče v Savinjski dolini (foto inž. Budau, Ljubljana).

Grand hotel UNION Ljubljana

Hotel / Kavarna / Restavracija / Vinska klet / Garaže / Senčni vrt
Velika izbira jedac in pijač / Dobra postrežba

GOSTINSKO
PODJETJE

Stari Tišler

KOLODVORSKA UL. 24
LJUBLJANA

*se priporoča cenjenim rojakom,
da ga ob obisku v domovino
obiščejo*

**Prvovrstna kuhinja
pristne pijače
točna postrežba**

GRADBENO
PODJETJE

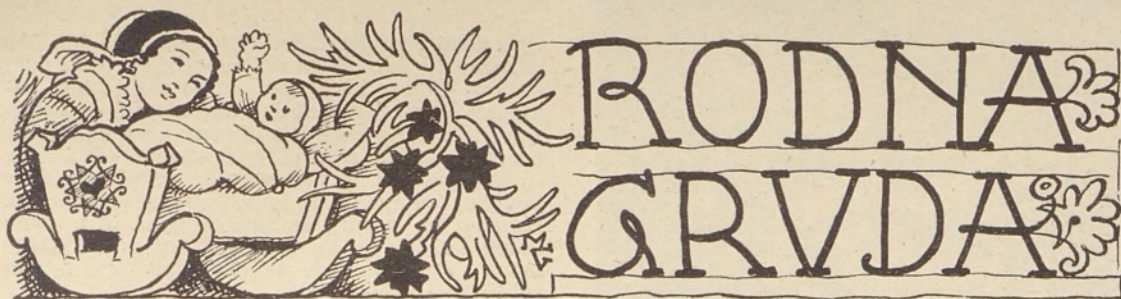

izvršuje
in projektira
vse vrste
visokih in nizkih
gradenj

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poštšina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

IVAN GROHAR: CVETOČA JABLANA

Kljub težkočam velik napredek našega gospodarstva

Marsikaj zanimivega bi bilo mogoče povedati o našem gospodarstvu v preteklem letu. Težkoče, ki jih je bilo treba premagati, niso bile majhne, toda z velikimi napori našega ljudstva smo dosegli tudi lepe uspehe. Že takoj v začetku pa je treba povedati, da je večina težkoč, s katerimi se moramo boriti, predvsem posledica hitre rasti našega gospodarstva. Tako kot vsak, ki si hoče zgraditi nov in lepši dom, moramo tudi mi marsikaj žrtvovati, da premagujemo zaostalo.

Kakor vsako leto po osvoboditvi je tudi lani začela obratovati vrsta na novo zgrajenih industrijskih podjetij. Če se najprej zaustavimo pri republiki Sloveniji, potem lahko z veseljem navedemo, da je lani začela obratovati Tovarna aluminija in glinice v Kidričevem. Proizvodnja je bila sicer še poskusna, toda kljub temu smo pridobili že precejšnje količine glinice in tudi prve tone aluminija. Letos pa bo tovarna že redno obratovala. Lani se je močno povečala tudi proizvodnja premoga. Tu je prišel do veljave novi jašek v rudniku Velenje. Omogočil je, da se je količina izkopanega lignita povečala za nad 500 tisoč ton. Tudi v slovenski železarski industriji smo zabeležili lep napredek. V železarni Store je začel obratovati nov elektroplavž z zmogljivostjo 20.000 ton grodlja. K temu pa je treba prišteti še nove naprave v Cinkarni Celje, ki bodo omogočile izkoriščanje žvepljenih plinov za proizvodnjo žveplene kisline. Doslej so v celjski Cinkarni pridobivali 5.000 ton žveplene kisline na leto, z novimi napravami pa bo znašala proizvodnja že 20.000 ton letno. V rudniku Mežica so lani postavili novo težkotekočinsko separacijo, v Novem mestu novo pralnico kremenčevega peska, tovarna Rog v Ljubljani je začela serijsko izdelovati kolesa, naredila jih je že okoli 10.000 itd. Naštevali bi lahko še druge tovarne in obrate in še več novih proizvodov.

Že to nam kaže, da je bilo lansko leto uspešno za naše gospodarstvo. To pa je toliko bolj pomembno zaradi tega, ker je slovenski industriji v začetku leta primanjkovalo elektrike, maja meseca pa smo doživeli veliko poplavo v Celju in

okolici. Industrijska proizvodnja je narasla za 11%, kmetijska pa za okoli 5%. Vremenske nezgode namreč slovenskega kmetijstva niso tako prizadele kot je bilo to v drugih republikah. Krompir je razmeroma dobro obrodil, število živine je naraslo, pa tudi letina drugih kultur v Sloveniji ni bila slaba.

Letošnji družbeni načrt bo posvetil kmetijstvu zelo veliko skrb. Naj samo mimogrede navedemo, da bo letos iz republiškega kreditnega sklada namenjeno za kmetijstvo okoli 150 milijonov, posebni skladi, namenjeni pospeševanju kmetijstva, ki so ustanovljeni pri okrajih in republikah in v katere se steka del sredstev od kmečkih davkov, bodo znašali 500 milijonov, približno milijardo in pol bodo dobili slovenski kmetje na račun popustov pri nakupu strojev, gnojil in zaščitnih sredstev, precejšnja sredstva bodo dali okraji kot pomoč za gradnjo gnojišč in silosov, okoli milijardo bo za slovensko kmetijstvo na razpolago zveznih kreditov itd. Kako velika bo pomoč kmetijstvu, je najlepše razvidno iz dejstva, da bodo plačali letos vsi slovenski kmetje okoli 5 milijarde dinarjev davka, v obliki regresov in skladov pa bodo dobili povrnjenih okoli 2 milijardi dinarjev. To pa še zdaleč niso vsa sredstva, namenjena kmetijstvu. Lahko rečemo, da je to veliko, toda še vedno ni toliko, kolikor bi želeli dati in kolikor bi bilo potrebno za še hitrejši napredek te naše dokaj zaostale gospodarske veje.

Sedaj pa si oglejmo še, kakšni so lanskoletni uspehi v drugih republikah. Tako kot smo našli za Slovenijo nekatere nove tovarne, bi lahko naštevati za vsako republiko. Toda za lansko leto je gotovo zelo značilno, da je republika Bosna in Hercegovina že prišla v vrsto industrijsko razvitejših republik. V to pokrajino smo zadnja leta vložili zelo velika denarna in materialna sredstva, kar je glede na njene bogate surovine in geografski položaj popolnoma razumljivo. Če vzamemo, da je znašala industrijska proizvodnja v Bosni 1959. leta 100, potem se je povzpela predlanskim na 185, lani pa na 228. Upoštevati pa je

Sarajevo, glavno mesto Bosne in Hercegovine, ki se je v zadnjih letih razvila v napredno industrijsko deželo

treba, da bo začel precejšen del novih tovarn šele letos redno obratovati. Zaradi tega tudi predvideva letošnji načrt, da se bo industrijska proizvodnja v Bosni in Hercegovini povečala za več kot tretjino. V tej republiki so slavili lani še poseben uspeh. Obratovati je začela Jablanica, največja hidrocentrala v Jugoslaviji in ena največjih v Evropi. Seveda se je močno povečala tudi proizvodnja premoga, velika sredstva pa so bila vložena tudi v železarno Zenico, ki bo letos skoraj popolnoma dograjena.

Za našo novo državo je vsekakor značilno, da pospešuje razvoj nekdanj zaostalih republik. To je prav lepo razvidno, če primerjamo podatke o rasti industrijske proizvodnje. V primeri s pred vojno je bila lani industrijska proizvodnja v Srbiji skoraj še enkrat večja, prav toliko se je povečala v Hrvaški, nekaj malega bolj v Sloveniji, v Bosni je narasla za 128%, v Makedoniji je nad trikrat večja, v Črni gori pa je skoraj štiriinpolkrat večja. Seveda je treba pri tem upoštevati, da se nanaša to povečanje na predvojno industrijsko proizvodnjo v posamezni republiki.

Navedimo še nekaj podatkov, ki kažejo naš gospodarski napredek v lanskem letu. V Sloveniji smo lani zabeležili doslej najvišjo proizvodnjo

Naša naslovna slika

To pot smo izpolnili željo naročnika rojaka Raymonda Kladnika iz Cle Eluma, Wash. in objavljamo njegovo rojstno vasico Luče v Savinjski dolini. Luče leže med bujnim gozdovi Raduhe, Dleskovške planote in Velikega Rogatca v romantični kotlini med Savinjo in Lučnico in so prijetno in mirno letovišče z zdravim planinskim zrakom.

električne energije. Leta 1959 smo pridobili 350 milijonov kWh električne energije, predlanskim 1.121 milijonov kWh, lani pa že okoli 1.200 milijonov kWh. V republiki Makedoniji so proizvedli leta 1959 vsega 8 milijonov kWh električne energije, lani pa že okoli 94 milijonov kWh. Prav za to republiko je značilno tudi veliko povečanje površin, zasajenih z industrijskimi kulturami. Lani so na primer zasadili z bombažem okoli 12.000 ha, kar je dvakrat več kot predlanskim, tobak pa so sadili že na 17.000 ha. Zelo so povečali tudi pridelek riža.

Za lansko leto pa je treba navesti še eno zanimivost. Medtem ko je prejšnja leta hitreje naraščala proizvodnja strojev in sredstev za delo, se je lansko leto močneje povzpela proizvodnja za široko potrošnjo.

Na koncu pa še nekaj besed o letošnjih načrtih. Velika skrb je posvečena v letošnjem načrtu zboljšanju življenjske ravni. Investicije v industrijo so precej omejene, več sredstev pa je namenjenih za stanovanja, kmetijstvo in promet. Sprejeta je bila vrsta ukrepov, kot nov sistem nagrajevanja po učinku, nov devizni režim, izpopolnjen pa bo tudi kreditni sistem. Medtem ko se je lani povečala industrijska proizvodnja za skoraj 15%, predvideva letošnji plan nadaljnje povečanje za 14%. To pa nam kaže, da naša gospodarska moč razmeroma hitro iz leta v leto narašča in da so naši naporji resnično kronani z lepimi uspehi.

M.

Gradnja Jablanice, največje hidrocentrale v Jugoslaviji, si je ogledal tudi predsednik Jugoslavije, maršal Tito

N A Š O D G O V O R

Iz Francije, Holandije in Belgije smo prejeli vrsto pisem, v katerih nas rojaki vprašujejo, zakaj ne odgovorimo, javno v »Rodni grudi« na ogabni članek »O izdajalcu in izdajalci«, ki je izšel v decembrski številki lističa »Naša luč«.

Takoj v začetku naj povemo, da se Slovenska izseljenska matica in uredništvo »Rodne grude« v kakšno polemiko z ljudmi iz uredništva »Naše luči«, sploh ne misli spuščati, ker se nam to ne zdi vredno in, če ne bi šlo za to, da smo dolžni odgovor rojakom, ki so nam gornje vprašanje postavili, bi se za podlost, objavljeno v »Naši luči«, sploh ne zmenili kot se tudi dosedaj nismo. Zakaj?

Ljudje, ki so izgubili bitko, imajo pravico, da se jezijo. Na kakšen način to svojo jezo izražajo, je njihova stvar. Naša naloga je le, ugotoviti, ali gre za nasprotnika, ki ima vendarle v sebi nekaj čuta za človeško dostojanstvo, poštenje in resnico. Če imamo pred seboj takega človeka, mi smatramo, da se je vredno z njim pomeniti in ga spoštujemo kot človeka, čeprav je naš nasprotnik. S propadlimi ljudmi se kaj takega ne izplača. Le čemu? Vse, kar človek dela, napiše in govori, je odraz njega samega, njegove notranjosti. Če je podlež in lažnjivec, se razkrinjuje sam. Kar pogledjmo: »Naša luč« je obdolžila

pevski zbor »Svobode« iz Zagorja, ki je lansko leto gostoval v Pas de Calais in v Merlebachu, da je neko deklamacijo začel »s porka madona«, a na stotine rojakov, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorane, v katerih so gostovali člani »Svobode« iz Zagorja, vedo, da je to najbolj nesramna laž, ker so pevce in deklamatorje sami slišali.

Dalje. Oglejmo si od blizu omenjeni članek v »Luči«, pa bomo takoj videli, da se za las ne razlikuje od denuncijantskih člankov, ki so jih objavljali belogardisti v času narodnoosvobodilne vojne. Takrat so kazali s prstom na naše borce in aktiviste in jih izdajali nemškimi in italijanskimi fašistom: »Glejte, tam so komunisti, dajte jih vendar zapreti in pobiti.« Isti ljudje sedaj, ko jim je doma spodletelo, s to gonjo, s katero skušajo nerodno prikriti izdajstvo nad svojim narodom, nadaljujejo v tujini v upanju, da bodo le našli koga in ga nahujskali proti svojemu ljudstvu. Danes kažejo s prstom na Izseljensko matico, da bi rojake zastrašili, da ne bi odhajali na obisk v domovino.

Potem se pa čudijo, da jim ljudje ne zaupajo, da se jih izogibajo. Pokażite nam v vsej dolgi zgodovini človeštva en sam narod, ki ne bi zaničeval in sovražil ljudi, ki se poslužujejo ovadstva, da bi se prikupili svojim tujim gospodarjem.

Člankar v »Luči« priznava, da se je Babnik boril proti Osvobodilni fronti v času okupacije. Toda proti Osvobodilni fronti so se borili samo nemški in italijanski fašisti in z njimi pobežani belogardisti. Ali ni to izdaja, boriti se v vrstah fašističnih kronikov in okupatorjev proti osvoboditvi lastnega naroda? Zaradi belogardistov je celo begunska vlada v Londonu imela težave, ker so tudi zavezniki postopanje belogardistov ocenili kot izdajstvo zaveznikov. To resnico dokazujejo originalna pisma A. Kuharja svojim pristašem v domovini. Torej?

Bratje Hrvati imajo pregovor, ki pravi, da pes ne laja zaradi vasi, temveč zato, ker je njega samega strah. Tako je tudi s tisto malo peščico ljudi, ki v tujini še rovari proti svoji domovini. Vse se jim izmika, zapuščajo in preklinjajo jih lastni pristaši, ker so jih zapeljali v zločine in jih preslepili, da so šli z njimi v tužino. Pred to peščico ljudi stoji njihov neizbežni konec. Ali se splača baviti se z njimi?

Predosem pa — tu je nova Jugoslavija, svobodna dežela svobodnih narodov in delovnih ljudi, vzor države, ki se odločno in z velikim uspehom bori za mir in prijateljstvo med narodi. Nikdar ni bila Jugoslavija tako enotna in močna, nikdar ni bil njen ugled v svetu tako velik kot je danes. Voditelji največjih držav si štejejo v čast, da lahko stisnejo roko maršalu Titu. Kaj pomeni za tako moralno in politično silo, kakršna je Jugoslavija danes, nekaj izgubljenih izkoreninjencev v svetu? Ničesar!

Tako je naše stališče — tak je naš odgovor. Prepričani smo, da se bodo z njim strinjali ne samo tisti rojaki, ki so nam poslali gornje vprašanje, temveč vsi — brez izjeme!

Dz rudarskega žioljenja

Timmins Shumacher mesto ni malo,
v njem se je polno rudarjev zbralo,
združeni smo iz vsega sveta,
da v temnih rovih nakopljemo zlata.

Tukaj žive Slovenci, Hrvati,
Srbi, Ukrajinci in tudi Poljaki.
Le malokdaj sonce rudarjem zasije.
Ko z dela hiti, že mrak zemljo krije.

Delamo vse dni in tudi noči
saj za rudarja druge pomoči ni.
Če hoče družino svojo preživeti,
mora v rovu, za težko delo prijeti.

Kratki so dnevi in dolge noči
za rudarja, ki v rovu z delom trpi.
Ko vrne se z dela, spet je vesel,
saj dom ga njegov je toplo objel.

Joe Rachky
Shumacher, Ontario, Kanada

Slovenska izseljenska matica
in Uredništvo »Rodne grude«

Velika skrb za mladino

Februarja so v Ljubljani zborovali prijatelji mladine. Velika Filharmonična dvorana, kjer je bila lani v Izseljenskem tednu prireditev za naše rojake, je bila zasedena do zadnjega kotička. To je bil drugi občni zbor Zveze prijateljev ml-

Mladinski pisatelj Josip Ribičič pripoveduje malim cibibanom lepo pravljico

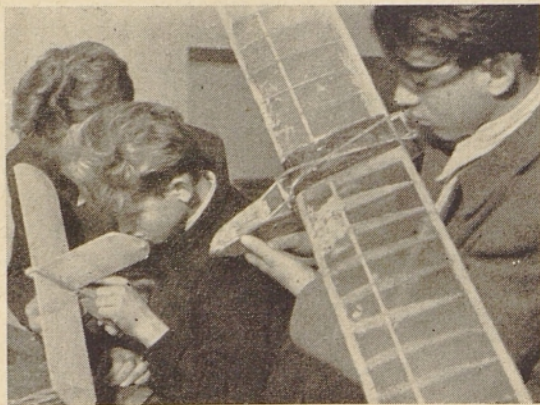
dine, ki opravlja svoje plodno delo že tretje leto. Danes šteje Zveza nad 226 društev, ki so skoraj v vseh večjih šolskih okoliših. Na zborovanje pa so prišli tudi tisti naši tovariši in tovarišice, ki delajo za mladino v okviru Rdečega križa, Partizana, Svobode, tabornikov, Strleske zveze in Ljudske tehnike. Dvorana je bila polna učiteljev in učiteljic, profesorjev, staršev ter drugih vzgojiteljev. Med njimi smo videli tudi Franceta Kimovca, člana Izvršnega sveta LRS (slovenske vlade), znanega naprednega vzgojitelja iz staro-jugoslovanskih let. Prišla je tudi zvezna ljudska poslanka Vida Tomšičeva, ki jo naši rojaki v ZDA poznajo, saj je bila nedavno med njimi, ko je bila kot članica jugoslovanske delegacije na zasedanju OZN. Poleg njih so bili še mnogi drugi najvidnejši predstavniki naše oblasti, ki jim je skrb za mladino ena od najpomembnejših zadev.

Pisana in bogata je dejavnost prijateljev mladine, ki nudijo s svojim delom veliko pomoč naši oblasti. Poglejmo na kratko, kaj ta društva delajo. Organizirajo razne otroške praznike (Novoletno jelko, prihod pomladi itd.), skrbijo za delo v otroških krožkih, organizirajo otroška tekmovanja in turnirje, razstave otroških risb in ročnih del, taborjenja v poletnih mesecih, pomagajo ustvarjati otroške knjižnice, igrišča, lutkovne odre, otroška gledališča in podobno. Brigajo se za gmotno pomoč mladini s pomočjo mlečnih in šolskih kuhinj; pomagajo s prispevki mladinskim ustanovam, skrbijo za socialno in moralno

ogroženo mladino, organizirajo dijakom pomoč pri učenju, skrbijo za redni obisk šole v krajih, kjer imajo otroci daleč do šole, pomagajo oblasti pri skrbi za rejence, pomagajo pri ustamavljanju otroških vrtcev in podobno. Društva so v zadnjih mesecih začela akcijo za izboljšanje prehrane za mladino. Hkrati s tem so začela ostro borbo proti alkoholizmu, ki onesrečuje toliko družin po vsem svetu. Društva skrbijo tudi za vzgojo staršev s pomočjo »šole za starše«, ki ima zlasti lepe uspehe v Mariboru in njegovi širši okolici.

Delegati so mnogo razpravljali o vzgoji otroka v družini, kar je važna osnova za dobro vzgojenega človeka. Zanimive so bile misli Vide Tomšičeve, ki je govorila o družini, kakršna je danes, ter o vlogi žene v tej družini. Omenila je, da se mora politična enakopravnost ženske priznavati tudi v vsakdanjem življenju, torej v družini. Žena ni samo mati, je tudi človek, ki hoče in mora imeti pred seboj polno življenje, svoje delo, svoj poklic, svoje umejstvanje izven poklica. Če se mati polno izživlja tudi kot človek, postane boljša mati, ker je bolj razgledana in zadovoljna, pomirjena sama s seboj. Dames je izmed vse delovne sile v Sloveniji 50 odstotkov žena. Sprva so vse te ženske šle v poklic zaradi tega, da izboljšajo gmotni položaj svoje družine. Toda čedalje bolj se opaža, da to ni edini vzrok, da gredo ženske v poklic. Tu, v javnem življenju, se žena dobro počuti, boljše kakor če bi bila samo doma, med štirimi stenami. (Zlasti velja to za žensko, ki so ji otroci že odrasli in odšli od doma.) Da pa bo lahko pri tej svoji dejavnosti izven doma tudi dobra mati — kar je naš prvi cilj — moramo v bodoče dvigniti proizvodnjo vseh tistih pripomočkov, ki olajšujejo in skrajšujejo ženski delo v hiši. Hkrati pa bo treba misliti na to, da bo v bodočnosti imela ženska skrajšani delovni čas — zaradi njene telesne zgradbe in zaradi njene vloge doma in pri otrocih.

Drugi dan zborovanja je bil namenjen vzgoji mladostnika in njegovi bodočnosti. Najprej so govorili o delavski mladini. Skrb za vzgojo strokovnega delavca se začne že mnogo pred časom, ko stopi v proizvodnjo. Začne se z njegovimi 14, 15 leti, ko si izbira poklic. Kajti pravilno izbran

Pionirski krožek jadralcev

poklic dviga delovno storilnost, zmanjšuje nesreče pri delu in kar je najvažnejše — človeka napolni z zadovoljstvom. Vse to pa je za človeka kakor tudi za proizvodnjo samo zelo važno. Zato so zborovalci sklenili, da je treba razširiti omrežje poklicnih posvetovalnic, ki danes že delajo z velikim uspehom v Zagrebu, Ljubljani in Beogradu. Da bo delavska mladina zaposlena in da ne bo po eni strani iskanja delovnih mest, po drugi strani pa pomanjkanje delovne sile v podjetjih — bodo morala podjetja proučevati, kakšen naj bi bil prirastek mladih delavcev glede na predvideno proizvodnjo in na razširitev obratov. V obrti so že uvedene mere, ki uravnavajo njen razvoj. Nekaj podobnega bo treba storiti tudi v industriji, čeprav to v celoti ne bo mogoče. Za mladino, ki nima strokovne usposobljenosti, bo treba organizirati sistematično izobraževanje za dvig strokovnega znanja, kar nekatere tovarne že delajo. Hkrati bo treba povečati skrb za varnost mladostnika pri delu in za njegovo zdravstveno zaščito.

Na zborovanju so govorili tudi o dijaški mladini, zlasti o tem, kako izrablja svoj prosti čas. S pomočjo anonimne ankete med dijake so ugotovili, da se naša dijaška mladina v svojem prostem času ukvarja največ s športom, kar je za njeno zdravje prav razveseljivo, na drugem mestu je branje časopisov in knjig, na tretjem je gledanje filmov, četrto mesto v zabavi in razvedrilu dijakov je glasba, potem sprehodi v naravo, nazadnje še šah, radioamaterstvo, jadrstvo itd. Zborovalci so med drugim sklenili, da bo treba bolj poskrbeti za sistematično filmsko vzgojo mladostnika in povečati možnost, da bodo dijaki lažje prišli do dobre knjige.

Slepa mladina ima svoj orkester

Posebno mesto na zborovanju je imelo obravnavanje kmečkega mladince, njegovega izobraževanja in vključevanja v kmetijsko proizvodnjo. Naša industrija raste, prebivalstvo narašča in tako postaja vsak meter naše zemlje čedalje dragocenejši in kmetijska proizvodnja se bo morala razvijati čedalje bolj v intenzivno proizvodnjo. To pa zahteva kvalificirano, izobraženo kmečko delovno silo. Zborovalci so ugotovili, da je vzgoja kmečke mladine nerazdružno povezana z našimi prizadevanji za splošni napredek kmetijstva.

Po dvodnevnem zborovanju so se delegati razšli z mnogimi novimi mislimi in načrti v zvezi s plemenito nalogo — vzgojo novega rodu.

Zima Vrščaj-Holy

Sporočamo vam

Pred kratkim je izšel prvi zvezek »Zgodovine slovenskega naroda«. Po dolgih desetletjih, kar je izhajala Grudnova zgodovina, bo »Zgodovina slovenskega naroda«, ki jo je začela izdajati založba »Kmečke knjige« v Ljubljani, prvo na poljuden in lahko razumljiv način napisano delo o življenju naših prednikov. Vsako važno obdobje bo opisano v posebnem zvezku. Letošnji prvi zvezek, ki ga je napisal priznani slovenski zgodovinar univerzitetni profesor dr. Bogo Grafenauer, opisuje obdobje pred naselitvijo Slovencev v sedanji domovini in njihovo naselitev do uveljavljanja frankovskega fevdalnega reda.

Rojaki in rojakinje, ki se za knjigo zanimajo, jo lahko naroče pri Slovenski izseljenski matici, Ljubljana, Cankarjeva 5/I. Cena knjigi je en dolar s poštnino.

Rojakinje, ki se mude na obisku v starem kraju, vedno povprašujejo po prtihi s slovenskimi ornamentami. Takšne prtičke si lahko same napravijo doma, če naroče Gromovo knjižico »Naš okras«, v kateri je zbranih nad 150 pristihih slovenskih okraskov v barvah, ki jih bodo rojakinje po poljubni izbiri z lahkoto prerisale na prtičke.

Tudi to knjižico lahko naročite pri Slovenski izseljenski matici za ceno 50 c. V tej ceni je všteta tudi poštnina.

Uredništvo Izseljenskega koledarja je razpisalo tri lepe nagrade rojakom, ki bodo razpečali

največ koledarjev. Nagrade so: brezplačno potovanje z avtobusom po najlepših krajih Slovenije, in sicer: prvi za devet dni, drugi za šest dni in tretji štiri dni. Nagrajenci bodo izžrebani.

Letošnji izseljenski teden bo v začetku septembra. V Sloveniji bodo v tem tednu lepe prireditve, ki jim bodo lahko prisostvovali rojaki, ki bodo na obisku v starem kraju. Zaključna prireditev pa bo v Beogradu, kjer bodo rojaki prisostvovali veličastnim prireditvam ob proslavi desetletnice osvoboditve Jugoslavije. Podrobnosti o tem bomo še poročali.

Slovenska izseljenska matica

ROJAKI!

Ko pridete na obisk v staro domovino, ne pozabite oglasiti se pri nas, da se spoznamo.

Radi vam bomo pomagali z nasveti in informacijami.

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, Cankarjeva 5

*Tako mi ni zdaj nič, prav nič ostalo,
srce le tebe z muko je otelo,
na tebi kakor kaplja obviselo.
Čas me posadil je na nakovalu.*

*In prav ta čas me je na novo zvaril
kakor kovač razbeljeno železo.
Prešel skoz kri sem z žalostjo in jezo,
a tebe nisem nikdar zanemaryl.*

*Kako sem branil z vnemo te in ihto:
vsak grm in njivo, vsako skrito cesto,
in ljubil sem te vdano kot nevesto,
s teboj sem šel skoz sonce, dež, nevihto.*

*Kako je ta ljubezen dobra, nežna!
O, zemlja, ljubica doslej edina,
saj nimam žene, matere ne sina,
ljubezni vseh si ti bila deležna.*

*Zdaj, ko za nami je gorje in vojna,
ko v nas zatrta misel je na puške,
si bom pod vejami cvetoče hruške,
ki še stoji na vrtu vsa spokojna,*

*na tebi zgradil dom, ki naj gre čezenj
vsaj žalost in tegoba, skrb moreča.
V njem naj ostane samo sreča, sreča,
in vrata vanj odprta za ljubezen.*

Marička Znidaršič

Človek in Zemlja

*Glej, prvič sem te vzljubil kot otrok
z ljubeznijo, ki to srce jo zmore,
iz tebe gnetel sem prečudne stvari
in obsedel ob tebi ves ubog.*

*Tako so tekli dnevi mi po vrsti.
Ob materi sem rasel brez očeta,
z njim mnoga radost mi je bila odzmeta,
in ti drobila si se mi pod prsti.*

*Gnojil sem te, rahljaj za novo setev,
a mi je vojna ves posev požela.
Še jaz sem jokal, ko si ti trpela,
še jaz srce pripravil sem za kletev.*

*Ko so nekoč za njibami iz jase,
vrag si ga vedi po kateri sili,
mi Nemci mater za skednjem ubili,
si jo le ti voljno sprejela vase.*

Dve veseli iz Bele krajine

Belokranjske pastirice

Vranovičarji - jazbečarji

To se je zgodilo v tistih dneh, ko so Belokranjci še vse vzeli za smeh. Takrat je vsa Bela krajina imela samo enega komatarja. Živel in komate šival je v Metliki. In tudi Črnomaljci so — hočeš nočeš — morali oddajati komate za svoje konje metliškemu komatarju v delo. Ker pa jih je bilo sram, da vozijo komate v Metliko, so jih vozili vselej le ponoči, da bi se nihče ne norčeval. češ: glejte jih. Črnomaljce, ki še svojega komatarja ne zmorejo, kam komate vozijo ...

In tako je neke noči tudi črnomaljski župan naložil na voz star komat, zapregel konja in se odpeljal v Metliko, da bi raztrgani komat oddal v popravilo. Na Vranovičih pa mu je komat padel z voza in obležal sredi ceste. Tamkaj so ga ob zori našli Vranovičani. Ogledovali so ga in ogledovali ter vseprek kričali:

»Kaj je to?«

»To? Najbrž bo kaka žival ...«

»Je še živa?«

»Živa, živa, saj še migala!« je kričal vranoviški šivavec, ki se je bil že na vse zgodaj napil žganice, da mu je vse migalo in plesalo pred očmi — živo in mrtvo.

»Pa kakšna žival je to?«

»To je jazbec!« je nekdo znil tja v tri dni, ker je bil komat sredi ceste zares podoben jazbecu.

»Glej, glej, jazbec je to! Anti ne takšen, ki nam debelačo žre?«

»Pa prav takšen!« je spet zacvilil šivavec z visokim glasom.

»Možje, ubijmo jazbeca, ki nam debelačo žre!« je nekdo predlagal.

»Pa ga ubijmo!« so zagrmeli v odgovor.

Kot bi pihnil so skočili po vile, motike, kopače in rovače ter navalili na komat ter ga stolkli v črno zemljo, misleč, da so ubili jazbeca.

Ko so sosednji Gračani zvedeli, kakšnega jazbeca so Vranovičani ubili, so jih pričeli dražiti z — jazbečarji.

A če pridete vi kdaj v Vranoviče, jim nikar ne recite, da so jazbečarji, ker bi vam namazali podplate z jazbečjo mastjo, potlej vas pa še nakrepelili, da bi se ne ustavili prej ko doma.

Pavičički ječmen

V Beli krajini je vas Pavičiči. Pavičičani so že od vavek bogatci, da jim enakih ni v vsej Beli krajini. Belokranjci pravijo, da takšnih volov ni v vsej Beli krajini, kakor jih rede Pavičičani. Le-ti pa se takole bahajo z največjimi in najmočnejšimi volmi:

»Stirje voli rogati,

štirje možje brkati —

pa se mora orati!«

Zakaj so Pavičičani bogatci? Zavistneži jih dražijo, da zato, ker jih ni v vsej deželi med Gorjanci in Kolpo takšnih skoporitcev, kakor so oni. Pravijo, da si niti poštenega jela ne privoščijo, ampak da iz dneva v dan natepavajo ječmen. Najrajši pa imajo takšnega, ki je dobro prismojen ...

Nekoč pa so jih Cerkevščani povabili, naj jim pridejo z močnimi volmi njihove gnojine orat, ker so sami bili brez vprežne živine. In Pavičičani so prišli. Ojarmili so vole pred plužne in orali, orali, orali ...

Za južino so jim cerkviške gospodinje prinesle polne skledje prismojenega ječmena. Pavičičani so se od zadovoljstva zarezali in pričeli jesti. Ker pa vsega ječmena niso mogli pospraviti, so rekli:

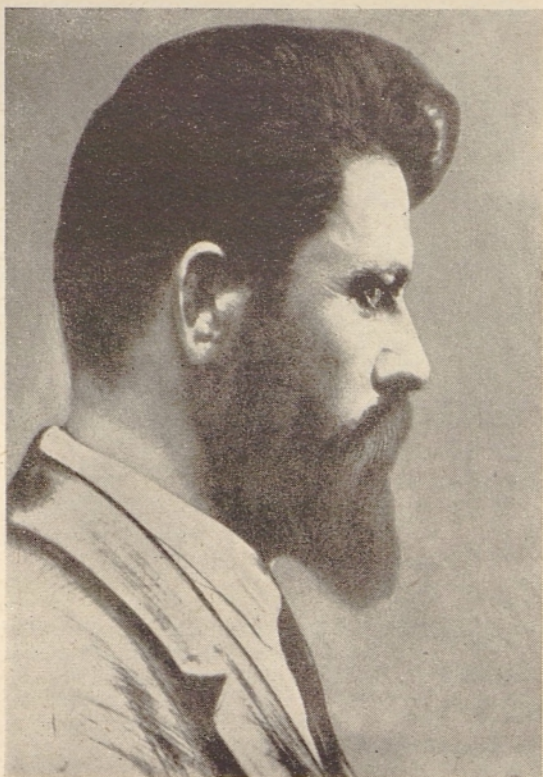
»Ječmen je prismojen, kakor treba. Škoda, da bi pustili takšno imenitno jedačo. Za malico bo prav prišla.«

In so si preostali, prismojeni ječmen iz glinastih skled nasuli za srajce, da so se jim robače v pasu naphale kakor kuhane klobase.

Belokranjci pa še dandanes, če hočejo koga podražiti, da je pametnjak brez para, pravijo:

»Bogme, ta človek je prismojen ko pavičički ječmen!«

Od vavek = od nekdanj. Gnojina = gnojna njiva.

IVAN GROHAR

Slovenski slikar

Za prvo letošnjo umetniško prilogo našega lista smo vam izbrali »Cvetočo jablano«, umetnino izredno nadarjenega slovenskega slikarja Ivana Groharja. Prav je, da vsaj v kratkih obri-sih spoznamo življenje tega slovenskega umet-nika, ki je bilo polno bede in grenkih razočaranj od začetka do prezgodnjega konca. Njegova žalostna usoda je značilna za takratni položaj kulturnih delavcev v Sloveniji, ki so se v najtežjih okoliščinah prebijali skozi življenje.

Ivan Grohar se je rodil 15. junija 1867 v Sorici na Gorenjskem v siromašni družini gostača. V domači ljudski šoli je bil med najbolj nadarjenimi in pridnimi učenci in že zgodaj je kazal talent za risanje. Zaradi revščine pa se je moral kmalu posloviti od šole in prijeti za delo. Služil je za pastirja in pozneje za hlapca pri bogatih kmetih v Davči. Nekaj časa je delal tudi kot drovar v Jelovici. V prostem času pa je risal in risal in te njegove tihe ure so bile zanj nekaj najlepšega. Domači župnik, ki je opazil njegovo izredno risarsko nadarjenost, ga je že odraslega poslal k slikarju obrtniku Bradaški v Kranj. Ta ga je zaposlil kot vajenca. Čeprav je bilo njegovo življenje v tem času trdo in od sile siromašno, je bil srečen. Končno je prišel v svoj svet barv in podob, po katerem je hrepenel z vsem

srcem. Pozneje je nekaj časa delal v Zagrebu pri italijanskem slikarju Milanესiji. Vojaška služba pa mu je onemogočila nadaljevanje učenja in ker se ni skladala z njegovimi težnjami po umetnosti, je dezertiral na Beneško, kjer je nameraval vstopiti v slikarsko akademijo v Benetkah. Toda ostalo je le pri načrtu in Grohar se je prostovoljno javil vojaškemu poveljstvu, ki ga je zaradi bega obsodilo na eno nadaljnje leto službovanja v vojski in 5 mesecev težke ječe s hudimi poostitvami. Ta težka kazen je za vselej zrahljala njegovo zdravje in pustila bridek pečat vsemu njegovemu nadaljnjemu življenju.

Ko je odslužil vojaščino in kazen, je v Gradcu tri leta posečal risarsko šolo, nato pa se je preko Monakovega in Dunaja vrnil v domovino. Tu se je seznanil s slovenskim slikarjem Rihardom Jakopičem, ki mu je postal in do smrti ostal najboljši prijatelj in je največ pripomogel k njegovemu razvoju. Kmalu je spet odšel v Monako, kjer se je dve leti učil slikanja v znameniti šoli slovenskega slikarja Azbeta, kamor ga je uvedel prijatelj Jakopič. Leta 1903 se je preselil na Dunaj, kjer je odprl slikarsko delavnico. Slikal je, študiral v muzejih, prezebal in stradal dolge mesece. Da bi se preživel, je nekaj časa pomagal nekemu slikarju kulis. Edina tolažba v tem času so mu bile ure, ki jih je preživel v prijateljski hiši Etbina Kristana, ki je takrat na Dunaju urejal železničarski strokovni list »Der Eisenbahner«.

V tistem času je sodeloval tudi pri ustanovitvi proega kluba slovenskih umetnikov »Sava«. Ta klub je priredil na Dunaju razstavo, ki je zelo lepo uspela in mladi Grohar se je z novimi nadani vrnil v domovino, kjer je živel in slikal nekaj časa v Sorici, nato pa se je preselil v Škofjo Loko, kjer sta že prebivala slikarja Jakopič in Sternen. Tam si je uredil svoj atelje.

Toda beda je bila in ostala njegova stalna spremljevalka. Slikal je in njegove podobe so polne sonca in veselih barv, ki jih pa v njegovem življenju ni bilo. Stradal je, da si je kupoval barve in platna. V skrajni stiski si je barve mešal sam in mnogo platen je preslikal, ker si ni mogel kupiti novih. Da bi se rešil bede, je zaprosil za službo profesorja risanja na srednji šoli, tu pa mu je hodil navzkriž njegov nekdanji vojaški zapor. Napisal je prošnjo cesarju in prosil za spregled pravnih posledic kazni, a prošnjo so mu zavrnili. Vse to ga je dokončno zlomilo. Lotila se ga je jetika in hiral je vedno bolj. Njegov zvesti prijatelj Jakopič je posredoval pri deželnem zboru, ki mu je podelil štipendijo 2000 kron za potovanje v Italijo. Sanjal je o sončni Italiji, deželi umetnosti in upal, da mu vrne zdravje. A zaman. Ko je prišel v Ljubljano, da doigme štipendijo, je obnemogel in namesto v Italijo, ga je njegov zvesti prijatelj Jakopič moral prepeljati v bolnišnico, kjer je umrl še isto noč, 19. aprila 1911. Doživel je komaj 44 let.

Njegova umetniška zapuščina je bogata in pomeni dragocen prispevek slovenski umetnosti. Slike iz prve dobe, to je do l. 1900, ko se je Grohar razvijal kot samouk, obsegajo predvsem cerkvene slike, portrete in motive iz slovenskega kmečkega življenja. V svoji nadaljnji dobi, kjer je predvsem zajemal snov iz krajine, kjer je živel, pa je prevladal vpliv slikarjev moderne smeri. V tem času je Grohar najtesneje sodeloval s slikarjem Jakopičem, kljub temu pa je svojo umetniško pot usmeril po svoje in po njej dozorel

v velikega, samoniklega umetnika. V tej dobi so nastale njegove najlepše umetnine, med njimi tudi »Cvetoča jablana«, ki smo jo izbrali za našo umetniško prilogo. Večino njegovih del hrani Narodna galerija v Ljubljani. Kakor smo že omenili, si je slikarske barve sam mešal, ker si jih zaradi revščine ni mogel kupovati. To pa je ve-

lika, nepopravljiva škoda, kajti njegove slike bledijo iz leta v leto in se tudi ne morejo obnoviti. Tako se še desetletja po njegovi smrti krivična usoda maščuje nad tem velikim in nesrečnim slovenskim umetnikom, katerega krivda je bila edino v tem, da je živel v času, ki je imel tako malo razumevanja za slovenske umetnike.

I. S.

PO GREDAH » SLOVENSKE » KULTURE

PETA OBLETNICA SMRTI PREŽIHOVEGA VORANCA

18. februarja je potekla peta obletnica smrti pisatelja Prežihovega Voranca. Ob obletnici so na pisateljevi rojstni hiši odkrili spominsko ploščo, v Ravnah na Koroškem pa je bila premiera novega slovenskega omnibus filma »Tri zgodbe«, od katerih je tretja, »Koplji pod brezo«, posneta po noveli Prežihovega Voranca »Vodnjak«. To je prvo Prežihovo delo, ki so ga posneli na filmsko platno. Uspelo je odlično. Prav gotovo bo to dalo pobudo, da bodo filmali še katero teh tako čudovito lepih in vseskozi človeških Prežihovih povesti. Na premieri sta bila navzoča tudi direktor filma Dušan Povh in režiser France Kosmač. Prvo filmsko predstavo je obiskalo nad 1000 domačinov, med njimi mnogi, ki so pri snemanju filma sodelovali.

VELIKO KULTURNO PROSVETNO TEKMOVANJE

17. aprila bodo priredila delavsko prosvetna društva »Svoboda« iz rudarskih revirjev veliko kulturno prosvetno tekmovanje. Tekmovanja bodo v Velenju in se nanje vsa društva skrbno pripravljajo.

RAZSTAVA »JUGOSLOVANSKA KNJIGA SKOZI STOLETJA« V OSLU

V Oslu na Norveškem je bila v februarju odprta razstava pod naslovom »Jugoslovanska knjiga skozi stoletja«. Razstavljenih je bilo okrog 260 starih izdaj jugoslovanskih knjig iz raznih področij kulture. Razstavo je organizirala jugoslovanska komisija za kulturne zveze s tujino. Ob otvoritvi je govoril o jugoslovanski knjigi upravnik ljubljanske narodne in univerzitetne knjižnice dr. Mirko Rupel. Razstava je bila doslej prirejena v Kopenhagenu in Stockholmu, v marcu pa bo odprta tudi v Londonu.

SKRB ZVEZE BORCEV V KOPRU ZA ŠOLANJE PARTIZANSKIH SIROT

Okrajni odbor Zveze borcev v Kopru skrbi za šolanje 750 otrok, sirot padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Precej teh stanuje v dijaških domovih v Kopru in drugod v okraju. V preteklem letu je okrajni odbor ZB izdal za študentske te dijakov okrog tri milijone dinarjev. Na dan republike je bilo 50 sirot obdarjenih z obleko in obutvijo, vredno 350.000 dinarjev.

LEP USPEH SLOVENSKEGA VIOLINISTA V PARIZU

Mladi slovenski umetnik violinist Igor Ozim iz Ljubljane je nedavno na svojem koncertu v Parizu dosegel lep uspeh. Koncert je bil prirejen v eni najbolj znanih koncertnih dvoran, v dvorani Gaveau. Ozim je igral skladbe Bacha, Mozarta, Bantoka, Matičiča, Chopina in Paganinija. Parižani so zelo tople in prisrčno pozdravljali mladega violinista, ki je moral ob koncu na splošno zahtevo odigrati še dve točki izven sporeda.

SLOVENSKI FOTOGRAFSKI MOJSTER NAGRAJEN V INDIJI

Na mednarodni razstavi umetniških fotografij v Bombaju je bila nagrajena z bronasto plaketo slika slovenskega fotografa Petra Kocijančiča iz Ljubljane »Nevesta«, pohvalo pa so prejele še nekatere slike drugih jugoslovanskih fotografov. Na tej veliki mednarodni razstavi umetniške fotografije je sodelovalo 350 fotografskih umetnikov iz 27 dežel.

KULTURNO UMETNIŠKO DRUŠTVO »IVAN VADNJAL« V PRESTRANKU

je v preteklem letu priredilo 14 dramskih predstav. Ponos društva je knjižnica, ki ima vsa po vojni izšla dela, ne manjka ji pa tudi dobrih predvojnih del. Pri društvu je bil lani ustanovljen tamburaški zbor, v katerem je 30 tamburašev.

JAPONSKI SLIKAR JE RAZSTAVLJAL V LJUBLJANI

V Mali galeriji društva slovenskih likovnih umetnikov je bila v decembru razstava del prof. Kurata Sabura iz Tokia, ki spada med ugledne japonske kulturne delavce. V Slovenijo je prišel iz Grčije, kjer je tudi priredil razstavo svojih akvarelov in laviranih risb.

V tej številki prilaga uredništvo kot posebno darilo naročnikom umetniško sliko Ivana Grobarja:

Cvetoča jablana

Po domači deželi

Desetletnico osvoboditve bo letos Slovenija svesno praznovala. V Ljubljani bodo spominske prireditve spomlad in poleti, 8. maja na dan osvoboditve in 22. julija na Dan vstaje slovenskega naroda. Na dan, ko je bila pred desetimi leti Ljubljana osvobodjena, se bodo v Ljubljani zbrala delavsko prosvetna društva »Svobode« iz vse Slovenije in priredila glasbeni festival. Istega dne bo na pokopališču talcev odkrit spomenik padlim žrtvam, 22. julija pa bo odkrit spomenik padlim borcem in žrtvam pri nekdanji zloglasni belogardistični in nacistični mučilnici Sv. Urhu pri Ljubljani.

Napredno slovensko ženo so pokopali dne 6. februarja v Ljubljani. Umrla je 84-letna Marija Rakovčeva je spadala v vrsto borbenih slovenskih delavskih žena, ki so se ob političnem delu Etbina Kristana začele udeleževati v socialdemokratskih vrstah in so se na delavskih shodih pogumno zavzemale za pravice izkoriščanih slovenskih delavk. Pokojnica je bila v stari Jugoslaviji soustanoviteljica in prva predsednica slovenske delavske ženske organizacije »Zveze delavskih žena in deklet« in nekaj let tudi urednica glasila te organizacije »Ženskega lista«. Tudi po osvoboditvi se je Rakovčeva, čeprav že v visokih letih, pridno udeleževala v množičnih organizacijah in pomagala tudi pri udarniškem delu.

80-letnico rojstva je praznovala v Dolenjah pri Oseku Antonija Košuta, rojena Strukelj, žena bivšega župana iz Oseka. Jubilarntka je praznovala svojo osemdesetletnico v krogu svojih sorodnikov, med katerimi je tudi njen sin Ivan, ki je bil več let v Argentini, kjer je bil dobro znan kot napreden delavec. Med drugim je delal kot tajnik organizacije Svobodne Jugoslavije. Več sorodnikov jubilarntke pa še živi v Argentini.

V Sempasu je umrla, zadeta od srčne kapi, 67-letna Frančiška Bele, roj. Strukelj. V Argentini ima pokojnica svaka Mirkota in Franca, v ZDA pa svakinjo Terezijo, ki je l. 1955 obiskala svojo rojstno domovino. Dalje so nedavno pokopali v Sempasu 77-letnega Alojzija Mladovana in 26-letnega Alojzija Škarabota. Oba pokojnika imata v Argentini več sorodnikov.

Večno zvestobo sta si obljubila 29. januarja v Novi Gorici Cvetko Rustja in Vilma Paglavc. Cvetko je bil rojen v Argentini, od koder se je povrnil s svojimi starši aprila l. 1948. Cvetko, kakor tudi njegovi starši, so dobro znani v Buenos Airesu kot napredni delavci v naprednih društvih. Cvetko je bil član mladinskega odbora, ko so zbirali pomoč za Jugoslavijo. Zdaj je zaposlen kot uradnik v tovarni pohišstva v Novi Gorici, je pa tudi dober nogometaš pri moštvu »Branik« v Novi Gorici.

O gospodarskem napredku Obmurja so podrobno razpravljali nedavno v Murski Soboti gospodarski, zdravstveni in kulturni delavci. Stavljene so bile posebne komisije, v katerih sodeluje 80 najvidnejših slovenskih strokovnjakov in znanstvenikov, ki bodo zbrale točne podatke o naseljenosti v Obmurju, o naravnih ležiščih rud, o vodnih poteh in podobno. Na podlagi teh raziskav bo nato izdelan načrt za napredek gospodarstva v Obmurju. Glavni problem krajev ob

obeh bregovih Mure je suša in poplave, zato bodo podlaga bodočega gospodarskega razvoja Obmurja predvsem obsežne melioracije zemljišč ob Muri, v krajih, prizadetih po suši, pa bodo uredili omrežje namakalnih naprav.

V Kočevju bodo letos precej gradili. V gradnji je blok stanovanjskih hiš, kjer bo 45 samskih stanovanj. Letos bosta dograjena tudi dva nadaljnja stanovanjska bloka s 24 modernimi družinskimi stanovanji. Tudi privatniki si v Kočevju pridno grade hišice. S sredstvi iz pomoči zaostalim krajem bodo letos zgradili mestni vodovod, ki ga bodo napeljali preko Slovenske vasi, Stare cerkve, Brega in Mahovnika do Kočevja. Gradnja bo letos gotova in bo veljala okrog 20 milijonov dinarjev. Dokončali bodo tudi gradnjo jeza in zatvornic na Ránži. Telovadno društvo »Partizan« bo dobilo nov dom. Dograjena bo stavba novega pnevmatičnega mlina, ki bo moderno urejen. Nekdanjo tekstilno tovarno pa preurejajo v kemično tovarno.

Na Suhor pri Metliki je pritekla voda, kar je največjega pomena za prebivalstvo teh krajev, ki so bili doslej odvisni le od vodnjakov. Ko pa je v teh vode zmanjkalo, so jo morali voziti iz deset kilometrov oddaljene Kolpe. Na vodovod, ki so ga začeli graditi že pred vojno, so priključili studence Votnjak, Podvotnjak, Cvetkovič in Beli potok. V kotlini Jurgolin so zgradili dve zajetji, v Jamnikih pa štirinajst. Nad Bojanjo vasjo in na Radovici bodo zgradili rezervoar, kamor bo pritekala voda iz omenjenih zajetij in odtekala v vse vasi do Metlike. Večja rezervoarja sta zgrajena tudi na Dlavici in nad Bušinjno vasjo in oba že delujeta. Sedaj kopljejo jarke proti Hrastu. Dosti dela bo še, da bo vodovod dokončno zgrajen. Tudi stroški bodo veliki. Tudi vaščani bi marsikje lahko več pomagali, kakor so doslej. Edina pohvala gre Grabrovcanom, ki so pri gradnji vodovoda res pridno pomagali.

Velika škoda preti čebelarjem v kamniškem okraju, kjer se je pri čebelah pojavila nalezljiva bolezen, zunanja pršičavost. Zveza čebelarstev in družtev v Ljubljani in Čebelarstvo društvo iz Kamnika sta izdala primerne ukrepe, da se bolezen zatire in prepreči velika gospodarska škoda, ki preti domačemu čebelarstvu.

Nad tri tisoč rudarjev je 17. februarja spremlilo v Dolu pri Hrastniku na zadnji poti Alojza Pirca, jamskega nadzornika, ki se je v rudniku Zabukovica smrtno ponesrečil. Od pokojnika, ki je bil član predsedstva Sindikata rudarskih delavcev Slovenije ter se je vrsto let udeleževal tudi v kulturno prosvetnem društvu »Svoboda«, so se poslovili delegati rudarjev iz vseh slovenskih rudnikov od Mežice do Sečovelj; pevski zbor in godba »Svobode« pa sta počastila njegov spomin z žalostinkami.

Najmodernejša potniška ladja »Proleterka«, zgrajena v ladjedelnici v Splitu, bo v kratkem izročena prometu. »Proleterka« je bila že dvakrat na poskusni vožnji in se je odlično izkazala. To je prva jugoslovanska potniška ladja, ki ima zgornji del zgrajen iz aluminija. Opremljena je najmoderneje in je najhitrejša med jugoslovanskimi ladjami. Ima več udobnih prostorov za potnike, salone, restavracije, bifeje, promenadno palubo itd.

Sindikalni tisk v Jugoslaviji. Obstaja zvezno glasilo »Rad«, vsaka republika pa ima še svoje glasilo, Slovenija »Delavsko enotnost«, Makedonija »Trudbenik«, Hrvatska »Glas Rada« itd. V

Vojvodini tiskajo še list za madžarske delavce v Jugoslaviji »Dolgozok«, za nemške delavce »Der Schaffende«, za italijanske delavce pa »La voce del lavorator«. Zvezno in republiška vodstva imajo tudi svoje založbe in v desetih letih so izdale blizu tisoč knjig in brošur v nakladi 6.286.000 izvodov.

Mednarodni stiki sindikatov nove Jugoslavije so vzpostavljeni z mnogimi deželami. V desetih letih je obiskalo Jugoslavijo 552 predstavnikov inozemskih sindikatov, 505 predstavnikov jugoslovanskih sindikatov pa je obiskalo sindikalne organizacije zlasti v Belgiji, skandinavskih državah itd. Naša sindikalna vodstva so obiskali tudi predstavniki izseljencev, ki jih je bilo 115, in vsi inozemski gostje so pregledali zlasti nekatera nova podjetja, kjer so se lahko razgovarjali tudi z delavci. Ob svoji vrnitvi so mnogi napisali pomembne članke o razvoju v naši domovini, posebno pa o družbenem upravljanju.

Premog — kruh industrije. Pred vojno so bili časi, ko so na primer rudarji delali komaj po tri dni tedensko in samo v Trbovljah je na primer bilo okrog tisoč brezposelnih. Leta 1959 je znašala proizvodnja premoga v vseh slovenskih rudnikih 1.852.944 ton, konec decembra 1954 pa je znašala 2.822.956 ton. Torej samo v Sloveniji skoro 1.000.000 ton premoga več. Toda premoga še vedno primanjkuje, kajti nova industrija ga potrebuje vsak dan več in družbeni plan FLRJ za 1955 tudi predvideva večjo proizvodnjo za 1.000.000 ton. Da bi videli na primer novo Velenje! Številne nove stanovanjske zgradbe, v katerih že stanujejo rudarji. V tem kraju gradimo tudi veliko kalorično električno centralo, poleg novega naselja pa je nastalo novo letovišče — velenjsko jezero z udobnimi hišicami za letoviščarje, prostorom za letni kino, novim stadionom in restavracijo. Povsod tam je bila pred vojno gmajna. Toda ne samo v Velenju, tudi drugod se širijo rudniški obrati in v Trbovljah nastaja na primer velika tovarna za proizvodnjo rudarskih strojev.

Kako je bilo z lanskim pridelkom v Sloveniji? Znano je, da smo imeli lani nasploh slabo letino in to zaradi neugodnih vremenskih razmer. Priderek je bil znatno izpod povprečja. To velja predvsem za obširne žitorodne kraje. V Sloveniji smo pridelali 8482 vagonov pšenice in rži nasproti rekordnemu letu 1949, ko je proizvodnja znašala 12.585 vagonov. Vprašanje kmetijskih pridelkov je za nas zelo važno, kajti sedaj je v Sloveniji že več kot polovica prebivalstva mekmeknega in v industriji, rudarstvu in ustanovah je skoro 200.000 več zaposlenih v primerih z letom 1959.

Morda vas zanima, koliko mladih se udeležuje v športu? Poglejmo: konec leta 1954 je bilo skupaj v vseh športnih društvih 190.564 članov. Največ jih je bilo v nogometnih klubih in to kar 68.588, v plavalnih klubih je bilo 15.879, v kegljaških klubih pa 15.528 članov. V smučarskih klubih je blizu 8.000 članov, seveda jih smuča mnogo več in to ne samo mladine (letos so vsi smučarji žalostni, kajti sneg se drži samo visokih vrhov). V primerjavi z letom 1953 je v vseh športnih organizacijah 67.970 članov več. Poleg športnih organizacij pa so še telovadna društva »Partizan«, v katerih je 250.000 članov. Tudi strelska zveza je zelo razširjena in ima 189.508 članov. Imamo tudi planinska društva, ki štejejo blizu 50.000 članov.

Ljubno v Savinjski dolini je bilo včasih izhodišče splavarjev, ki so vozili les do Črnega morja. Danes so splave nadomestili avtomobili in žičnice, in Ljubno, nekoč tihi, splavarski kraj, diha s polnimi pljuči gospodarskega razvoja

Pomlad, pomlad prišla si preko trat...

Libeliče, obmejna vasica na Koroškem

SAMORASTNIKI

(Nadaljevanje)

Hudabivka je hlastno in naglo molila:

»Ki je za nas krvavo gajžvan bil...«

In še hlastneje in še hitreje:

»Ki je za nas težki križ nosil...«

Po stari šegi je smela rihta trajati kvečjemu tako dolgo, da se je mogel odžebirati žalostni del, ako sodnik že prej ni prenehal mučiti. Karničnik pa je ostal do konca neizprosen; ves je bil zatopljen v svoje krvavo delo. S hlepečimi očmi je polagal predivo za predivom v Metine dlani. Po prstih je že režalo golo meso od kosti in po dimnici se je širil vedno hujši smrad.

Meta se je zvijala od bolečin, kakor bi bila s svojimi silami pri kraju. Hropla je vedno glasneje, kakor bi s tem skušala zadušiti bolešno stokanje. Nekajkrat se je njeno telo tako krčevito zvalo, da se je stresla vsa psica. Proti koncu je Metino hropenje preglasilo materino hlastajočo molitev.

»Kateri si bil za nas na križu pribit...«
Enkrat, dvakrat... desetkrat...

Potem je rožni venec zarožljaj na tla. Hudabivka je planila k Meti... krvava rihta je bila končana. Karničnik je razvezal roke in še hitro odpilnil pepel z dlani, da se je pokazala ena sama, velika, osmojena rana nakiplega mesa in žil.

Meta se je sunkoma dvignila, a takoj s pobešenimi rokami omahnila materi v naročje.

»Na tem svetu je pravici zadoščeno — da bo še na onem pa sama glej...«

S temi besedami je Karničnik opravil svoje delo. Potem se ni več brigal zanjo.

Meta je bila vsa pijana od bolečin in se je slepo prepustila svoji materi, ki jo je narahlo objela čez pas in jo vodila iz hiše, da bi čimprej izginila izpred oči teh neizprosnih ljudi.

Pri durniku⁶ pa se je vmešala Karničnica, ki je doslej sedela, kakor bi bila izrezana iz lesa. Hudabivka je urno potegnila Meto za seboj čez visoki prag, kakor bi jo hotela obvarovati pred novim napadom. Toda v veži jo je Karničnica z enim sunkom iztrgala iz materinih rok, se je polastila in se z nepopisnim sovraštvom zakadila vanjo. Strgala ji je haderco z glave, jo zgrabila za

lase in jo sunila čez prag, da je Meta v loku zletela pred hišo in padla na obraz.

»Prekleta cundra...«

Tako je zaklela Karničnica, hkrati pa je zagnala vse Metine stvari za njo, njene obleke in njeno perilo, vsega za dobro culo. Nato pa je tresčila vrata v podboje, da se je stresla vsa hiša.

Zdaj se je začel drugi del Metine pokore — očitna sramota pred družino, iz katere je bila za zmeraj izgnana. V tistih časih so na kmetih kaznovali z očitno sramoto skoraj vsako prešušnico, posebno pri velikih družinah; ta kazen je ostala še potem, ko se predivo ni več žgalo.

Greh kake deklice je padel tudi na njene tovarišice; zato so po stari navadi imele pravico, da se nad nesrečnico maščujejo na ta način, da ji nad glavo prevežejo krila in jo s šibami po goli sramoti iztepejo z dvorišča.

Pr eden je Hudabivnica, ki je takoj za Meto planila iz hiše in mimogrede v diru pobrala njene raztresene cunje pred pragom, utegnila priskočiti na tleh ležeči hčeri na pomoč, so planile nanjo domača hči, velika deklica in kravarica. Prej ni bilo ves čas nobene videti, zdaj so se pa mahoma nekje vzele, da izvrše nad osovraženo mlado tovarišico njim pripadajočo postavbo. Vsa poveljska družina je bila zbrana na gorici in čakala, da pride do svojega deleža.

Velika deklica in kravarica sta bili že postarni dekli, ki sta mrzeli Meto zaradi njene lepote, hči pa se je od staršev navzela sovraštva. Te tri ženske so planile na Meto, jo v hipu postavile pokonci, še hitreje dvignile dekletovo gornje in spodnje krilo nad glavo in ju tam prevezale, da je bilo Metino spodnje telo popolnoma golo.

Potem pa so z močnimi brezovimi šibami začele klestiti po nagem životu, zraven pa besno sikale:

»Cundra cundrasta...«

Meta je zakričala z nepopisnim glasom. Čeprav ni mogla ničesar videti skozi krili, je slutila, da posli od vseh strani zijajo vanjo; ta očitna sramota jo je huje zabolela, kakor pa tleče predivo. Če bi ji mati zdaj ne priskočila na pomoč, bi bilo zanjo hudo, kajti bila je zavita v temo in ni vedela, kam naj pobegne pred šibami.

⁶ Podboji.

Mati pa je že bila pri njej. Ne da bi poskusila razvezati krila in jo rešiti sramote — tega si tudi Hudabivka ni upala, da bi prekršila stare postave in pravice — jo je objela čez pas in jo v diru vodila do bližnje lese. Onstran plota se pravica očitne sramote že neha. Lesa je bila kakih dvajset korakov oddaljena; dekle se je z zavezanimi očmi slepo zaneslo na mater in tako sta bežali, kakor sta mogli, pred zasledujočimi, že čisto pobesnelimi zasledovalkami, ki so neprestano udrihale s šibami po njeni goloti in sikale:

»Kuzla, kuzlasta ... na ... cundra prepleta...«

Babe so bile kakor obsedene; njih hlepeče oči so se še strašneje zagrizle v Metino belo kožo in v njeno lepo oblikovano spodnje telo, kakor pa ostra brezovina njihovih habin.⁷ Kakor bi jih ravno ta deviška belina podžigala k še hujši besnosti. Babam, posebno obema deklama, se je pri tem zdelo, da se maščujejo za neko tajno krivico in zapostavljenost, ki sta jih grizli že od mladih nog. Zato so tem huje pritiskale za bežečima, čim bolj štrenasto je postajalo Metino telo.

Pri tem jih je podžigal krohot hlapcev, ki so zijali od hleva:

»Ali si puščate kri, ho, ho ... le daj Mica, ho, ho ...«

Stara Hudabivka se ni zmenila za udarce, ki so padali tudi po njeni roki, in je Meto kar z eno roko dvignila čez prelaz. Sramotnega šibanja je bilo zdaj konec.

Znorele babe so pobesile svoje s krvjo obrizgane habine in so se sklonjenih glav vrnile proti hiši, da po stari navadi zažgo šibe na domačem ognjišču.

Hudabivka je onstran plota raztrgala povezo nad Metino glavo, da so se krila spustila in pokrila Metino nagoto. Meta se je šele zdaj pravzaprav zavedela prestane očitne sramote. Pozabila je na razbolele roke ter na pekočo bolečino svojih bokov in meč ter kriknila: »Mati, bežive!« Dvignila je roke in jo na slepo udrla po gonjah navzdol.

Hudabivka pa, ki je dotlej zaničevanje svojega lastnega rodu z junaško vdanostjo prenašala, ker je mislila, da je to dolžna starim postavam in si ni upala nastopiti proti mogočnemu Karničniku, se je zdaj znašla, kakor bi se oprostila težke omotice. Obrnila se je proti hiši, iz katere sta bili

pravkar vrženi, dvignila obe pesti v zrak in zakričala:

»Prekleti hudiči ... otrok bo pa le Karničnikov.«

Potem je zdirjala za bežečo Meto in jo doletela šele pri lesu.

Tam sta se skrili daleč v goščavo in se zatekli k studencu. Hudabivka je Meti najprej izmila zatekle in podplute oči, nato pa je navezala na ožgane roke lapuhovega listja in drugih zdravilnih zelišč; naposled ji je izprala še razšibano spodnje telo.

Bolečine so že nekoliko popustile, ali Meta se še ni mogla utešiti; bolj kakor rane jo je skelelo to, kar je pravkar doživela; vsa sramota, vsa črna preteklost sta ji zdaj stopili pred oči. Zdelo se ji je, da je njena ljubezen s koreninami izravana iz njenega srca. Ni se mogla upokojiti; z glavo v mahu je ležala na zemlji in drhteče ihtenje ji je neprestano stresalo prsi.

Mati je sklenila, da ostaneta v gozdu skriti in se šele v mraku vrmeta domov, da bi se izognili zijalom in škodoželjnim marjam. Meta je bila tako zbita, da ji je bilo že vseeno, zato je prepustila vse materi.

Ko je Hudabivka mislila, da se je hči že malo umirila, ji je rekla:

»Ne jokaj Meta, v nekaj tednih se bodo rane zacelile in spet bo vse dobro. Zaradi greha te ne bom karala, ker si po vsem tem, kar si morala prestati, že zadosti kaznovana. — Ali povem ti, zdaj se je zate križev pot šele pričel...«

Hči ji ni ničesar odgovorila, le v vresovje se je vrgla na obraz, iztegnila boleči roki od sebe in dolgo tiho ihtela. Poleg nje je molče sedela Hudabivka. Šele, ko se je zmračilo, sta se čutili varni, da sta odšli domov v zavetje hudabivške bajte.

Na Karnicah je še isti dan zmanjkalo Ožbeja; pet dni ga ni nihče videl, čeprav so ga povsod iskali, šesti dan so ga pa našli na parni popolnoma pijanega.

Tedaj se je Ožbej prvič napil.

Začetek moje skurne zgodbe ni nič posebnega; kar se je zgodilo z Meto, takrat ni bila nobena izjema. Dandanašnji sicer ne žgo več rok prešušnicam, toda iz hiše pa jih še često mečejo, posebno če gre za priliznjenko, ki se hoče vtihotapiti v hišo bodočega bogatega gospodarja.

Zato se je soseska kmalu pomirila. Kar je sledilo poslej, pa je bilo nekaj drugega od teh vsakdanjih zgodb.

⁷ Močne šibe.

(Nadaljevanje prihodnjč)

M. Gaspari: Pomlad v Semiču

Ostal je na rodni grudi

Leta 1927 je Janez Hrovat zapustil svoje rodno Uršno selo pri Novem mestu, ženo in tri otroke — četrti se mu je rodil že po njegovem odhodu —, in šel v tujino za kruhom in srečo. Usoda, enaka usodi tisočev, ki so pred mnogimi desetletji odhajali v svet »s trebuhom za kruhom«, ker si ga doma, zaradi krivičnega družbenega reda, s svojimi poštenimi rokami niso mogli prislužiti.

Onkraj velike luže se je ustavil v prostrani Kanadi. Trinajst let je kopal zlato in nikelj v globokih in nevarnih rudnikih v Sudburyju in Narrandji, kjer je iz dneva v dan dvigal na svoja ramena čez sto kilogramov težke vrtalne stroje; drugih trinajst let pa se je potil v livarnah v Windsorju, kjer je v vročih pečeh topil te dragocene kovine.

Vsa ta dolga leta trdega dela v tujini mu je misel na dom in otroke mnehoma lebdela pred očmi. Žena mu je kmalu po njegovem odhodu umrla.

Po končani drugi svetovni vojni so bila pisma od doma vse pogostejša. Kako vesel in po-

Olón Zupančič

Čez noč, čez noč

Čez noč, čez noč
pregrnila travica svet je,
čez noč, čez noč
na travo se usulo je cvetje.

In sapica
razkošna hiti po livadi:
»Pozdrav, poljub,
otroci, od zlate pomladi!«

Veselje, vrišč
zaraja pred mano, za mano
in z rožami
in z deco je polje postlano.

nosen je bil, ko je čital, da se mu je sin — partizan — srečno vrnil iz narodnoosvobodilne vojske. In kako se mu je stisnilo očetovsko srce, ko je čital, da mu je drugi sin umrl v internaciji na Rabu.

»Ata, pridi domov iz tujine, pri nas je dela dosti.« so vztrajno pisali svojemu očetu sinova in hčerka.

»Domotožje se mi je vsak dan močnejše oglašalo in dosti sem se »nagaral« v tujini.« je končno odločil. Devetega decembra lani se je po sedemindvajsetih letih za stalno vrnil v domovino. Z njim je prišla tudi njegova druga žena Zofija, ki je rodom iz Finske.

Rojak Hrovat je z velikim veseljem začel obnavljati svojo domačijo v Uršnem selu. Tu bo kmetoval njegov drugi sin, ki je sedaj v službi pri milici. Sam pa je sklenil, da se bo za pet let zaposlil v bližini, da bo po naših zakonih lahko prejemal pokojnino. Trpko in krivično je dejstvo, da kljub skoraj tridesetletnemu težavnemu delu, po kanadškem zakonu o socialnem zavarovanju, ni upravičen do prejemanja pokojnine. Da bi prejemal državno pokojnino, bi moral izpolniti sedemdeset let, — on pa jih ima šele 57. Velike kompanije pa izplačujejo pokojnino le tistim delavcem, ki so pri isti družbi delali nepretrgoma 25 let in so izpolnili 65 let starosti.

Med drugim nam je tudi povedal, kaj pomeni izseljenec v tujini časopis s domačimi novicami. Zadnja leta je vsak mesec prejemal revijo »Rodna gruda« in pa »Borca«, ki jih je kljub utrujenosti po težkem delu prebral od prve do zadnje strani. Takrat je bil v mislih doma, tako blizu svojih dragih...

Rojak Hrovat Janez pošilja po našem listu pozdrave vsem Windsorčanom! Posebno pa pozdravlja svaka Janka Tomija, bratranca Vinka Hrovata, Johna Kostanjevca in družino, Franka Japlja, Johna Jeršeta in ženo, Urha in Milko Štularja, Cirila Zupana in Francko, kakor tudi vse druge znance in prijatelje. Sporoča jim, da se ima v domovini dobro in da se je odločil, da ostane na rodni grudi!

M. S.

Kako živijo Slovenci v La Salle

Poleg Pennsylvanije in Ohia je Illionis ena tistih držav, kjer so se Slovenci najraje ustavljali v letih ob koncu prejšnjega in začetku našega stoletja, ko je bilo izseljevanje Slovencev v ZDA najštevilnejše. Država Illionis leži zahodno od Ohia ob Michiganskem jezeru in sega ob Missisipiju na jug do točke, kjer se vanj steka Ohio. Po vsej državi so raztreseni kraji z večjimi slovenskimi naselbinami. Največje slovensko naselje v tej državi je v Chicagu, ki je za Clevelandom največja slovenska naselbina v Ameriki. Dalje so najvažnejši kraji, v katerih žive Slovenci, Waukegan, Joliet, Lemont, La Salle in Cicertown. Ustavimo se v La Salle.

LETA 1887 JE PAVEL PIRC V LA SALLE USTANOVIL SLOVENSKO NASELJE

Pavel Pirc je bil prvi Slovenec, ki je leta 1887 prišel v La Salle in se tam naselil. Za njim so začeli prihajati drugi slovenski naseljenci in novo naselje se je iz leta v leto večalo. Od te stare garde živi danes edino še Jože Bregach, ki je star 85 let. Naši starejši naseljenci so večinoma delali v premogovnikih, cinkarnah in cementarnah. Rove so v zadnjih letih zaprli in starejši rudarji, ki so bili zaposleni nad 20 let in dosegli starost 62 let, prejemajo pokojnino, ki jim jo je priborila Unija. Precej je tudi slovenskih obrtnikov in gostilničarjev. Mlajši naseljenci pa so večinoma zaposleni v sosednjem mestu Peru, ki se ponaša z največjo tovarno ur na svetu, v kateri je zaposlenih okrog 4000 delavcev.

CELA VRSTA SLOVENSKIH DRUŠTEV

Da Slovenci v La Salle nikoli nismo bili zaspanci in zapečkarji, dokazuje naše zelo pestro in razgibano društveno življenje. Že 25. septembra 1905 je bil ustanovni sestanek prvega podpornega društva, za katerega je bilo izredno veliko zanimanja. To pa največ zaradi tega, ker takrat pri nas še ni bilo nobenih postav in zakonov, ki bi delavcu nudili zaščito za primer bolezni, nesreče ali smrti. Novoustanovljeno društvo je dobilo ime »Triglav«. Ko so potem v Chicagu ustanovili Podporno jednoto, se je društvo »Triglav« prijavilo za pristop. Leta 1908 so bili fantje korajžni ter so ustanovili društvo »Sokol«, ki so ga vključili v Jednoto pod št. 98. Seveda potem tudi dekleta niso hotele zaostati ter so ustanovile svoje društvo »Jutranjo Zoro«, ki se je leta 1934 združila s »Triglavom« pod novim skupnim imenom »Triglav-Zora«. Aprila 1909 je bilo ustanovljeno podporno društvo »Edinost«, septembra istega leta pa društvo »Od boja do zmage« št. 22 Slovenske delavske podporne zveze, ki je ob združitvi z Jednoto leta 1921 dobilo št. 357. Leta 1916 smo dobili slovensko dramsko društvo »Soča«, leta 1925 društvo »Zavodnost« št. 53 Slovenske svobodomiselnih podporne zveze, ki se je leta 1941 združila z Jednoto, nakar se je društvo razpustilo. Za mladino, ki že težko občuje v materinščini, je bilo leta 1926 ustanovljeno društvo »Mohavk« z angleškimi občevelnimi

jezikom. Seveda so tudi gospodinje osnovale svoj »Gospodinski klub«. Za njimi pa tudi gospodarji niso hoteli zaostajati, češ, ne boste nas, in so ustanovili »Gospodarski klub«.

PA SE MALO ZGODOVINE SLOVENSKEGA NARODNEGA DOMA

Zamisel o ustanovitvi lastnega doma je bila sprožena že na prvih sejah društva »Edinosti« leta 1909. 29. maja 1912 je bil na ustanovni seji izvoljen pripravljalni odbor, v katerem je bil predsednik John Novak, podpredsednik Vogrič, tajnik Pavel Bengar in blagajnik Thomas Golob ter člani Zevnik, Klobčič, Puček in Misjak.

V jeseni istega leta je odbor s sodelovanjem Socialističnega kluba organiziral veselico ob obisku Eubina Kristana, ki je takrat prišel iz stare domovine ter prirejal shode v raznih slovenskih naselbinah te velike države. Shod in veselica sta bila prirejena v Moth Kampovi dvorani. Pozneje so pričeli tudi z zbiranjem denarnih prispevkov in prodajo delnic. Družba je bila prvotno inkorporirana za vsoto 15.000 dolarjev pod imenom Slovenski dom. Kmalu pa je prišlo do razkola.

Potem so zopet začeli agitirati za Slovenski narodni dom. Najbolj goreč pri tem je bil naš rojak Joseph Certalic, ki mu je pridno pomagal Joseph Berglez. Oba sta se z izposojeno konjsko vprego vozarila v bližnje naselbine rudarjev in vneto agitirala za Slovenski narodni dom. V svoji aktivnosti pri tem tudi ženske niso zaostajale. Predvsem je bila prizadevna Anna Dularjeva, ki je zastopala slovensko naselbino Oglesbyja. Dohodki od veselice in piknikov sicer niso bili posebno veliki, vendar se je počasi s skupno prizadevnostjo nabrala vsota, ki je bila potrebna za nakup zemljišča, na katerem danes talko ponosno stoji naš Slovenski narodni dom.

Z gradnjo so začeli leta 1916 in 29. avgusta tega leta je bil slovesno vzidan veljni kamen. Že naslednje leto 17. aprila je bila slovesna otvoritev doma. Prireditve so trajale tri dni in so se začele z veliko paradno slovensko godbo na čelu. Rojalki iz Chicaga so nam na novem odru uprizorili »Lepo Vido«.

TUDI KOT IGRALCI SMO SE IZKAZALI

Prvi predsednik dramskega društva »Soča«, ki je bilo ustanovljeno leta 1916, je bil Lavoslav Zevnik, tajnik Fred Malgaj in blagajnik Frank Kobal mlajši. Henry Honery (?) nam je posodil 25.000 dolarjev, ki so jih odplačevali dolgi 29 let. V tej dobi niti en delničar ni dobil dividende.

Ko smo imeli svoj lastni oder v novem domu, smo postali »Sočani« zelo delavni. Igra za igro se je vrstila in vse so imele dosti gledalcev. Igralci smo bili sami delavci, prav nobenega gospoda z belimi rokami ni bilo med nami, pa smo se kljub temu na odru dobro držali. Uprizorili smo celo vrsto iger, primernih za naš oder. Deseti brat, Revšek Andrejček, Vdova Rošlinka, Moč uniforme so nekateri naslovi iger, ki smo jih igrali. Iz jolietске naselbine so prišli igralci go-

stovat z »Legionarji«, sledile so še druge naše igre, vesele in žalostne, da so zadovoljile gledalce vseh vrst.

Igre je večinoma režiral naš zaslužni rojak Leo Ževnik. Prvi pevovodja pa je bil poljski rojak John Kolašinski. Njemu je sledil John Ivanusch, za njim pa nas je poučevala v petju mrs. Fany Lepich, ki je bila dobra sopranistka. Nad vse navdušena za slovensko pesem je bila mlada v Ameriki rojena rojakinja Mary Mavsar, pozneje poročena Banko. Postala je naš pevovodja in nas povedla na pevsko turnejo v Chicago in Milwaukee, kjer so nas zelo lepo sprejeli.

Med najbolj delavnimi Sočani so bili rojaki in rojakinje Anton Jenko, Fred Malgaj, Frank Lepič, Avgust Brote, Lenard Hafner, Mary Kos, Mary Kupšek, Frances Nartnik, Terezija Mezna-rih itd. Ž leti jih je seveda nekaj pomrlo, mnogi so se tudi odselili drugam in le malo nas je ostalo. Vsi, ki še delamo, smo se že srečali z Abrahamom. In čeprav sami sebe prepričujemo, da smo fantje in pol — so leta le leta. Za mladino se pa nismo zanimali, ker smo pač bili prepričani, da bomo sami ostali večno mladi.

Frank Ravnikar in Fred Malgaj, La Salle

GLASBENA MATICA V CLEVELANDU

To, kar je za vas ljubljanska in mariborska opera, je za nas ameriške Slovence Glasbena matica v Clevelandu, kjer je središče kulturnega in društvenega udejstvovanja. Glasbena matica je diletantska skupina, ki ima v svoji sredi vedno večje število dobrih solistov, ki študirajo pri dirigentu Antonu Sublju. On je kot mlad, talentiran fant prišel na pevsko turnejo v Ameriko in je tam ostal. Bil je 15 let angažiran pri znani newyorški Metropolitan operi. Leta 1959 je prevzel vodstvo pevskega zboru »Zarjec«, ki ga je nato prekrstil v Glasbeno matico. Subelj je izvrsten pevski učitelj in živi samo za petje ter je pri pevcih zelo priljubljen. Poleti je poučeval v Glasbeni matici, pozimi pa je sam nastopal v Metropolitan operi, a zdaj stalno deluje v Clevelandu kot pevski pedagog in vodi poleg Glasbene matice tudi več drugih pevskega zborov. Na povabilo je prevzel poučevanje petja tudi na konservatoriju v Washingtonu.

Med njegovo odsotnostjo — ko je nastopal v Metropolitan operi — je vodil Glasbeno matico Ivan Zorman, edini slovenski skladatelj, ki je obenem tudi pesnik. Ivan Zorman je izdal že pet pesniških zbirk. Prva zbirka »Poezije« je izšla leta 1919, nato »Lirični spevi«, sledila jim je zbirka prevodov v angleščino pod imenom »Slovene Yugoslav Poetry«, nato »Pota ljubezni« in zadnja leta 1938 zbirka »Iz novega sveta«. Ivan Zorman je pravi Amerikanec slovenskega porekla, saj je bil komaj štiri leta star, ko je s starši prišel v Ameriko. Ker je iz glasbene družine, tje kmalu postal izvrsten pianist. Je akademsko izobražen, zelo priljubljen in popularen kot skladatelj. Je tudi izvrsten predavatelj in govornik ter vodi več pevskega zborov.

Tudi jaz sem med svojim dolgoletnim bivanjem v Clevelandu sodelovala kot solistka pri pevskega zboru »Zarja« oziroma kasnejši Glasbeni matici. Ti dve pevske skupini sta prirejali poleg koncertov tudi opere, v katerih sem pela razne glavne vloge, kot n. pr. pri »Celjskih grofih« kot Marjetica, v »Gorenjskem slavčku« kot Minka, nato kot Marta v istoimenski operi, kot Rozina v »Seviljskem brivcu« idr. Odkar sem se leta 1947 preselila v Miami na Florido, pa sodelujem v zboru »Miami opera Guild«, ki je najodličnejši pevski zbor, v katerem nastopajo le solisti iz Metropolitan opere. Večkrat nastopam tudi v Češkem klubu, saj Slovenci v Miamiu nimamo svojega doma. V posebno zadoščenje mi je bilo, da sem pela tudi pred mnogimi odličnimi

gosti iz domovine, kakor Edvardom Kardeljem in drugimi.

Na svojem obisku v stari domovini leta 1954 sem obiskala tudi drage znanke umetnike, ki sem jih nekoč srečala v Ameriki. To je predvsem operna pevka ga. Pavla Lovšetova, ki nam je bila v Ameriki s svojimi zreliimi izkušnjami v veliko pomoč, kakor tudi operni pevec Svetožar Banovec. Tedaj smo prirejali koncerte in naš nadarjeni dirigent John Ivanuš je sam zelo dobro skomponiral po Prešernovi pesnitvi »Turjaško Rozamundo«, ki je po svoji privlačni vsebini zelo ugajala.

Obiskala sem tudi gospo Avgusto Danilovo, ki je lani praznovala 85-letnico in ki nam je med svojim bivanjem v Ameriki mnogo koristila kot režiserka in učiteljica naših dramskih igralcev. Sestala sem se tudi s slikarjem Božidarjem Jakcem, ki se ga še živo spominjam, ko je imel razstave po naših narodnih domovih. Njegove slike so danes v okras mnogim našim in ameriškim domovom. Srečanje s prvaki današnje ljubljanske Opere je bilo zame veliko doživetje in to takrat, ko sem jih videla na deskah, kakor takrat, ko smo si v toplem, prijateljskem pomenku stisnili roke. Res, takšne dognanosti v sleherni podrobnosti pri pevski in tehnični izvedbi nisem pričakovala in tudi ne doživela. Spoznala sem, da so naši ljudje tudi v umetnosti mojstri in da je domovina nanje lahko upravičeno ponosna.

(Iz predavanja rojakinje Tončke Simčičeve iz Miami, Florida, ki je bila v letu 1954 na obisku v rojstni domovini in je med Izseljenskim tednom nastopila v ljubljanskem radiu.)

NAŠIM ROJAKOM V FRANCIJI!

Vsi naši rojaki, ki žele v letu 1955 potovati s kolektivnim dopustnim vlakom v domovino, dobijo vse informacije pri rojaki in navedenih naslovih:

Demšar Ivan, Rue Laon 1, Sallaumines

Artič Jurij, 2 Rue de la Liberté, Lievin

Skočir Blaž, 207 Rue de Londres, Lens

Oprešnik Mihael, Rue Aeronantes 65, Huodain

Martinčič Jožef, 1 rue Huygen, Lens

RAZPIS ABONMAJA

za prireditve III. LJUBLJANSKEGA FESTIVALA

Od 11. VI. do 14. VII. 1955 bo v Ljubljani v okviru proslav ob 10-letnici osvoboditve Ljubljane III. Ljubljanski festival. Na sporedu so dramske, operne, baletne, koncertne in folklorne prireditve. Sodelujejo najodličnejši solisti in umetnostni ansambli Jugoslavije.

Za te prireditve razpisujemo dva abonmaja: A in B.

Abonma A

- I. Cankar: »HLAPCI«. Drama SNG v Ljubljani
C. Goldoni: »PRIMORSKE ZDRAHE«. SNG Trst
M. P. Musorgski: »HOVANŠČINA«. Opera SNG v Ljubljani. Dirigent Lovro Matačić
S. K. Hristić: »OHRIDSKA LEGENDA«. Balet Opere SNG v Ljubljani. Dirigent dr. D. Svara. Koreografa: Pia in Pino Mlakar
P. I. Čajkovski: »LABODJE JEZERO«. Balet Narodnega pozorišta Beograd (Opera)
G. Verdi: KONCERTNA »AIDA«. Solisti beograjske, zagrebske in ljubljanske Opere. Ansambli ljubljanske Opere in Slovenske filharmonije. Dirigent Lovro Matačić
VEČER OPERNIH ARIJ II. Sodelujejo solisti zagrebske in ljubljanske Opere. Dirigent Demetrij Zebre
KONCERT SLOVENSKE FILHARMONIJE. Solist Igor Ozim. Dirigent Samo Hubad
KONCERT DRŽAVNEGA SIMFONIČNEGA ORKESTRA ZAGREB. Beethovnova IX. simfonija. Dirigent Friedrich Zaun
KONCERT PARTIZANSKIH PESMI. Poje Slovenski partizanski zbor (Invalidski zbor in Kosovelovci). Dirigenta R. Gobec in R. Simoniti
KONCERT ANSAMBLA ZAGREBSKIH SOLISTOV RADIA ZAGREB. Dirigent Antonio Janigro. Solista Dora Gušić in Vladimir Ruždjak
KONCERT RITMOSIMFONIČNEGA ORKESTRA RADIA LJUBLJANA. Dirigent B. Adamič
KONCERT SLOVENSKEGA OKTETA
SOLISTIČNI KONCERT IGORJA OZIMA. Spremljevalka na klavirju Ilse von Alpenheim
NASTOP AKADEMSKO FOLKLORNE PLESNE SKUPINE »FRANCE MAROLT« IZ LJUBLJANE. Slovenski folklorni program
NASTOP FOLKLORNE SKUPINE »KOLO« IZ BEOGRADA. Srbski folklorni program

Abonma B

- T. Linhart: »VESELI DAN ALI MATICEK SE ZENI«. Drama SNG v Ljubljani
C. Goldoni: »PRIMORSKE ZDRAHE«. SNG Trst
M. P. Musorgski: »HOVANŠČINA«. Opera SNG v Ljubljani. Dirigent Lovro Matačić
S. K. Hristić: »OHRIDSKA LEGENDA«. Balet Opere SNG v Ljubljani. Dirigent dr. D. Svara. Koreografa: Pia in Pino Mlakar
S. Prokofjev: »ROMEO IN JULIJA«. Balet Narodnega pozorišta Beograd (Opera)
G. Verdi: KONCERTNA »AIDA«. Solisti beograjske, zagrebske in ljubljanske Opere. Ansambli ljubljanske Opere in Slovenske filharmonije. Dirigent Lovro Matačić
VEČER OPERNIH ARIJ I. Sodelujejo solisti ljubljanske, zagrebske in beograjske Opere. Dirigent Lovro Matačić
KONCERT SLOVENSKE FILHARMONIJE. Solist prof. Anton Trost. Dirigent Bogo Leskovic
KONCERT DRŽAVNEGA SIMFONIČNEGA ORKESTRA ZAGREB. Beethovnova IX. simfonija. Dirigent Friedrich Zaun. Solisti zagrebske Opere
KONCERT PARTIZANSKIH PESMI. Poje Slovenski partizanski zbor (Invalidski zbor in Kosovelovci). Dirigenta R. Gobec in R. Simoniti
KONCERT ANSAMBLA ZAGREBSKIH SOLISTOV RADIA ZAGREB. Dirigent Antonio Janigro. Solista Dora Gušić in Vladimir Ruždjak
KONCERT RITMOSIMFONIČNEGA ORKESTRA RADIA LJUBLJANA. Dirigent B. Adamič
KONCERT SLOVENSKEGA OKTETA
SOLISTIČNI KONCERT IGORJA OZIMA. Spremljevalka na klavirju Ilse von Alpenheim
NASTOP FOLKLORNE SKUPINE »TANEC« SKOPLJE. Makedonski folklorni program.
NASTOP FOLKLORNE SKUPINE »LADO« ZAGREB. Hrvatski, bosanski in dalmatinski folklorni program

Vstopnina za abonma A in B

Sedeži I. skupine: 3.200 din. — Sedeži II. skupine: 2.400 din. — Sedeži III. skupine: 1.600 din.
Vstopnina je plačljiva v 5 enakih obrokih od marca dalje, ali v 4 obrokih, od aprila dalje ali v 3 obrokih od maja dalje.

Pripominjamo, da je abonmajska vstopnina znižana za 20 %.

Za prireditve, ki niso vključene v oba abonmaja, se lahko rezervirajo vstopnice po normalni vstopnini.

Festivalne prireditve bodo v Križankah, v Unionu, Slovenski filharmoniji, Operi in Drami.

Abonenti naj se javijo v Koncertni poslovalnici na Trgu revolucije, kjer dobijo natančnejša pojasnila glede programa itd.

Pridržujemo si pravico spremembe programa.

Domovina

FRANCIJA

GLIŃSKOVI MAMI IZ HOCHWALDA
ZA 80. ROJSTNI DAN

Ob svečnici je preteklo 80 let, odkar je Glinškova mama v Kalužarjevi hišici v Zidanem mostu na Štajerskem zagledala

luč sveta. Njeno življenje ni bilo posuto z rožicami. 18-letna se je omožila in šla z možem kakor takrat mnogi iskat sreče in kruha po svetu. Pot ju je vodila v Nemčijo, nato na Madžarsko, kjer je darovala življenje desetim otrokom, od katerih jih danes živi še pet. Trdo sta morala z možem delati, da sta prehranila številno družino. Borba za kruhom ju je leta 1912 privedla v Freyning-Merlebach, kjer je mož pustil svoje življenjske sile v rudniških rovih in leta 1927 podlegel.

Od tedaj je obležalo pač vse na ramenih Glinškove mame. Morala je sama prijeti za delo, ki ga opravlja še danes po 43 letih in nihče je ne more pregovoriti, da bi šla v pokoj.

Najlepše, kar krasi to slovensko mamico, pa je to, da po dolgi dobi, ki jo je preživela v tujini, ni pozabila, kar mora biti človeku najdražje — materskega jezika.

Vsi, ki jo poznamo že vrsto let, se pridružujemo njenim dragim z iskreno željo, da bi ostala tako čvrsta in zdrava kakor je danes, še dolgo vrsto let.

Iva Zakošek,
Freyning-Merlebach

OBOČNI ZBOR »ZDRUŽENJA JUGOSLOVANOV V SEVERNI FRANCIJI«

Združenje Jugoslovamov v severni Franciji je imelo 13. februarja letni občni zbor v Sallauminesu. V novi odbor so člani izbrali rojake: za predsednika Artiča Jurija iz Lievina, za podpredsednika Martinčič Jožefa iz Lensa, za tajnika Demšarja Ivana iz Sallauminesa, za II. tajnika Potrpina Gregorja iz Sallauminesa, za blagajnika Seničar Elizabeto iz Lievina, za II. blagajnika Kastelic Franca iz Sallauminesa; za preglednika računov Babiča Jožefa in Suhadolčan Alojzijo. Za rojake zaupnike pa so bili izvoljeni: za Vingles — Tomšič Alojz in Gaberšek Martin, za Fose 2- 8 de Lens Skočir Blaže, za Loos en Gohelle Fosse 15 pa rojak Pance Stefan.

V društvo je lani pristopilo 12 novih članov, tako da ima danes društvo 95 članov iz Sallauminesa in Brugyja. Novi odbor je na pobudo rojaka Tomšiča Alojza iz Vinglesa sprejel sklep, da bo obnovil podružnico društva v tem kraju.

Z občnega zbora so poslali pozdrave Slovenski izseljenski matici predsednik Artič Jurij ter odborniki in člani društva: Seničar Elizabeta, Suhadolčan Alojzija, Sušnik France, Martinčič Jože, Tomšič Alojz, Pance

Stefan, Babič Jožef, Martinčič Mihael, Kastelic Franc, Skočir Blaž, Pepeljak Alois, Gabrovec Jožef, Zupan Dominik in Berce Janez.

Slovenska izseljenska matica se za čestitke iskreno zahvaljuje in želi društvu mnogo uspehov in širokega razmaha med našimi rojaki v severni Franciji.

POPRAVLJAMO

V januarski številki »Rodne grude« smo na četrti strani objavili poročila rojakov o praznovanju državnega praznika. Zaradi pomanjkanja prostora smo morali sestavke posameznih dopisnikov ponovno krajšati. Pri tem je pomotoma izpadel naslov Jugoslovanskega podpornega pevskega društva »Slavček« ter podpis dopisnika rojaka Jožeta Knavsava. Prosimo, da nam rojak Knavsav, ki je eden naših najprijaznejših dopisnikov, to pomoto oprusti!

WESTFALIJA

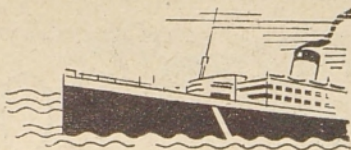
STARI IN MLADI POSLUŠAMO
RADIO LJUBLJANA

Ker se iz Gladbecka bolj malo oglašajo, se moram pa jaz večkrat spomniti na vas. Res je škoda, da je pri nas na Westfal-

Nekaj najbolj aktivnih odbornikov društva »Slavček«

na tujih tleh

skem tako malo rojakov, ki še dobro berejo in govore slovenski, da bi lahko brali »Rodno grudo« ter pri tem zvedeli, kako slovenski narod živi in dela doma in po svetu. Gotovo bi spoznali, kako nujno je slovensko društvo tu pri nas na Westfalskem.

Naj vam malo opišem, kako smo se v prejšnjih letih tukaj imeli. Do prve svetovne vojne so stalno prihajali Slovenci v Porurje, saj smo znani kot dobri delavci in nas povsod radi imajo. Po svetovni vojni pa se je dotok ustavil. Precej od tukaj jih je odšlo v Belgijo, Francijo in Holandijo. Od leta 1904 smo imeli društvo Sv. Barbare. Leta 1924 pa smo ustanovili Podporno društvo, katerega predsednik je bil Jože Košir, jaz sem bil pa tajnik. Od začetka je šlo težko, kmalu pa so se rojaki oklenili svojega društva, ki je imelo 200 članov in članic. Ustanovili smo še pevski odsek in šolo za otroke. Ta šola je imela 50 do 60 učencev. Učil jih je Franc Mlakar, petje pa Jožef Stritar. Šola pa so bili veliki stroški in ker od nikogar nismo imeli nobene podpore, jo nismo mogli dolgo vzdrževati s svojimi sredstvi. Tudi nekateri od društva Sv. Barbare so nam bili nasprotni. Hujskali so proti nam in trdili, da je naš namen, da njihovo društvo uničimo. Leta 1941 so bila vsa društva od Hitlerja razpuščena. Tako smo zdaj prepuščeni sami sebi. Vsak četrtek in soboto poslušamo vsi Slovenci, stari in mladi, oddajo ljubljanskega radia, kjer slišimo naše lepe slovenske pesmi in vesele valčke in polke. Zelo bi vsi želeli, če bi Matica posredovala pri ljubljanski radijski postaji, da bi sobotne oddaje za izseljence malo podaljšali. Tako mi je neka rojakinja, ki je že 82 let stara, rekla: »Presneto, tako okroglo so gorenjski fantje igrali, da je še mene začelo privzdigovati za ples. Ko pa sem se hotela s sinom zavrteti, je bilo pa že konec.«

Pozdravljeni vsi odborniki Slovenske izseljenske matice in napovedovalca ljubljanske radijske postaje!

Martin Lončar, Gladbeck

ZDA

DVA NOVA SLOVENSKA ODVETNIKA IN SLOVENSKI UREDNIK AMERISKEGA LISTA

Billy Kržišnik, sin slovenskih staršev in član društva SNPJ 518, je postal prvi slovenski odvetnik v Detroitu v državi Michigan. Prav tako so tudi Slovenci v Kanadi v Torontu dobili pravnega zastopnika slovenske krvi. Tam je odprl svojo odvetniško pisarno rojak Karel Vipavec. Clarence Zaitz, nekdanji pomožni urednik Prosvete in dolgoletni sodalavec mladinskega glasila »Voice of Yuth«, pa je postal urednik ameriškega lista v Drain, Ore., kjer zdaj živi. Vsem trem rojakom Slovenska izseljenska matica iskreno čestita ter jim želi mnogo uspehov v njihovih poklicih!

ROVE ZAPIRAJO

Kakor poroča J. G. iz Pittsburga, Pa, v Prosveti od 14. januarja, so delavske razmere tam zelo slabe. Že več let je na dnevnem redu zapiranje rogov. Najprej so delavcem prodajali kompanijske hiše, nato pa jih odslovili. Trgovci in delavci so zmedeni. Najbolj so prizadete naselbine Bishop, Muse in East Cansonsberg-Cecil.

JUBILEJ STAROSTE AMERISKIH SLOVENCEV

Starosta ameriških Slovencev v Duluthu, v državi Minnesoti, Matija Pogorelec je 14. januarja praznoval svoj 87. rojstni dan. Vrlemu rodoljubu k njegovemu življenjskemu jubileju iskreno čestita tudi Slovenska izseljenska matica in mu kliče: Se na mnoga leta!

35-LETNICA NAJSTAREJSEGA SLOVENSKEGA DRAMSKEGA ZBORA V AMERIKI

20. februarja je praznoval 35-letnico svojega obstoja dramski zbor »Ivan Cankar«, ki je najstarejši dramski zbor v Ameriki. V teh letih je zbor v težkih razmerah postavil na oder vrsto zahtevnih dram, ki jim je odprla pot večnolepa in priljubljena Finžgarjeva narodna igra »Divji lovec«. Nad pol duzeta režiserjev je v mnogih

letih režiralo igre tega dramskega zbora. Med njimi je bil najbolj delaven Joseph Skuk, ki danes živi v pokoju. Poglavlje zase je bila doba, ko je imel zbor v svoji sredi slovensko dramsko umetnico Avgusto Danilovo, ki je s svojim znanjem mnogo pripomogla zboru k uspehom. Svojo 25-letnico je zbor proslavil z veseloigro »Kura gospoda Bombeka«, ki je številno občinstvo odlično zabavala.

37-LETNICA DRUŠTVA WATERLOO CAMP ST. 281 WOW V CLEVELANDU

Ta svoj pomembni jubilej je društvo proslavilo 29. januarja v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Road. Naslednji dan pa so se člani društva udeležili letnega zborovanja Slovenskega delavskega doma.

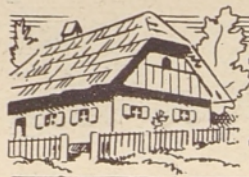
JURCICEV »JURIJ KOZJAK« V ANGLEŠČINI

Dr. Ferdinand Kollednik, slovenski duhovnik, ki živi že od leta 1935 v Kanadi, je nedavno prevedel Jurčičevo povest »Jurij Kozjak« v angleščino. Že prej je isto povest prevedel v francoščino, zdaj pa pripravlja kitajski prevod.

ARGENTINA

V SPOMIN PEVOVODJE FRANCA TREBŠETA

Franc Trebše je bil zaslužen slovenski pevovodja med argentinskimi Slovenci. Rojen je bil leta 1901 v Serpenici, umrl pa je 30. oktobra 1946 v Buenos Airesu. Vodil je več pevskih zborov, zlasti v Villa Devoto, bil je tudi skladatelj itd. 31. oktobra 1954 je priredil ob 8. obletnici Trebšetove smrti slovenski moški pevski zbor, ki je bil posebej organiziran za to priložnost in ki so ga sestavljali sami pevci nekdanjega Trebšetovega pevskega zbora, poseben spominski koncert v spomin svojega pokojnega pevovodje. Kot solist je nastopil Polde Škrbec, dirigiral pa je starešina slovenskih pevovodij v Argentini Ciril Jekš. Zapeli so pet pesmi. Pred petjem je prebral vodja jugoslovanske radijske ure Janez Prodan kratak Trebšetov življenjepis.

DOM IN DRUŽINA

Ohranimo našo lepo narodno nošo

Marija Jagodic:

LJUDSKA NOŠA GORENJKJE V 19. STOLETJU

V teh kratkih opisih vam bomo skušali predstaviti vse slovenske ljudske noše po pokrajinah, ki jih bomo srečali na naši poti po preteklem stoletju. Če smo za prvič zbrali prav gorenjsko nošo, smo to storili namenoma. Se pred opisom pa vam naj ta namen razkrijemo. Prav v gorenjsko ljudsko nošo so bile konec prejšnjega stoletja, zlasti pa v 20. stoletju, vnesene marsikateri nepristnosti. Kratka krila z raznobarvnimi svilenimi predpasniki ter nepravilno narejene in okrašene avbe v glavnem karakterizirajo to ne pravo »narodno nošo«, ki so jo često predstavljali kot reprezentativno slovensko ljudsko nošo na raznih zborovanjih, dobrodelnih prireditvah itd.

Preprosta kmečka žena 19. stoletja se je oblačila nekoliko drugače. Smisel slovenske žene za preprost, toda vendar lep in prijeten videz se izraža predvsem v načinu oblačenja.

Peča z bogato vezeno rožo je pokrivala glavo žen in deklet. V dolgih zimskih večerih so si jih dekleta same izvezle in v njih drobno stilizirano rastlinsko ornamentiko vtisnile estetski čut posnemanja najraznovrstnejših cvetlic in lističev. Peče so si žene zavezovale na razne načine. Gorenjke iz prve polovice 19. stoletja so si jih zavezale najraje »na voz« vrhu glave z navzdol visečima koncema. Ob slovesnostih, na ženitovanjih pa so hodile »pofigane ali poročičene na petelinčka«. Ta način zavezovanja se je uveljavil v drugi polovici 19. stoletja. Z močnim škrobanjem so dosegle, da je petelinček čim trdneje stal. V 18. stoletju se pojavi kot praznično pokrivalo zlatovezena avba, toda v tem času, kot tudi po-

zneje je le pokrivalo bogatejših žena ali pa pokrivalo za razne slovesnosti, ženitovanja in podobne priložnosti.

Beli rokavci, ki so skupni skoraj vsem slovenskim ljudskim nošam, so še iz prejšnjih stoletij sem najspodnješe žensko oblačilo, neke vrste srajca, ki pa je segala često le do pasu ali nekoliko čez pas. Gorenjke imenujejo rokavce po navadi »ošpetelj«. Praznični nedeljski rokavci so bili iz belega domačega platna, pozneje iz kupljenega finejšega blaga. Zapijale so jih visoko pod vra-

tom. Čipke okoli ovratnika in na manšetah pri rokavih pa tudi niso smele manjkati nedeljskim rokavcem. Dolga rokava so bila bogato nabrana in konec stoletja ali nekoliko prej so si začela dekleta in žene gube likati, »kolmatič«. Delovni rokavci so bili iz navadnega blaga in so imeli zlasti poleti kratke rokave, ker bi jih dolgi ovirali pri delu.

Čez rokavce so si privezovale dolgo platneno »spodnje krilo« interfat. To spodnje krilo je bilo v pasu močno nabrano. Nedeljska spodnja krila so si žene in dekleta škrobala z na-

menom, da je vrhnje krilo čim bogateje stalo. Znano pa je, da so nosile ženske po modi tedanje dobe po več, to je 3–5 spodnjih kril. Zimska krila so se imenovala »batiranke«, ker so bila podložena z vato. Vrhnje oblačilo pa je bilo krilo z modrcem ali »kikla na modrc« kot ga običajno imenujejo. Poletna krila so bila iz raznobarvnega temnejšega svilenega ali letnega blaga, zimska pa iz volnenega, črnega, rjavega in podobnega blaga. Ta krila so bila v pasu močno nabrana, zelo široka in so segala do gležnjev. Med potjo v cerkev so si jih žene koketno privzdignile, da so se videle bele čipke spodnjega krila. Modrc je bil v 18. stoletju že iz istega blaga kot krilo, ker ga je pokrivala živobarvna svilena ruta, ki so jih pritihotapili iz Trsta, z Dunaja in s Češkega. V času, ko še ni bila ruta sestavni del ljudske ženske noše, pa je bil modrc iz drugačnega blaga in drugačne barve. Čez krilo pa so si ženske še v začetku 19. stoletja privezovale bele, s čipkami obrobljene predpasnike, ki so jih pozneje zamenjali črni svileni ali tibetasti predpasniki. Predpasnik je bil le kakih 5 cm krajši od krila. Ob straneh ter spodaj je imel prav tako 5–8 cm široke črne kupljene čipke. Predpasnik so si privezale z dvema trakoma navadno spredaj, zadaj pa je bila pripeta ali privezana črna široka pentlja z dolgima, navzdol visečima koncema, ki sta bila le nekoliko krajša od krila in na koncu prav tako obrobljena s čipkami.

Vrhnje jopiče so imenovala »kočemajke«, ki so segale nekoliko čez pas in so bile urezane na več delov. V pasu so bile močno stisnjene, zgoraj nabrane, pri rokavih pa so se zoževale. Zimske so se zapenjale pod vratom ter so bile često podložene z vato.

(Dalje prihodnjič)

Vinko Möderndorfer

A J D I

Koroška narodna pripovedka

V starih časih so živeli velikani, Ajdi. Imeli so človeško podobo, bili pa so strašno veliki. Prvi rod velikanov je živel na Stekleni gori, od koder so se pa preselili na naše najvišje gore in planine. Naselili so se posamezno.

Če so se hoteli med seboj pogovoriti, niso hodili tako kakor mi, drug k drugemu v vas, temveč so se pomenili od gore do gore. Če si je kateri moral od drugega kaj izposoditi, je samo zaklical in zaželeni predmet mu je sosed vrgel z druge gore. Tudi po vodo niso hodili kakor mi s posodami, nagnili so se samo z gore in zajeli s prgiščem iz reke.

Velikani so bili sicer zelo, zelo močni, a pametni niso bili, niti orodja si niso znali narediti. Drevje so ruvali kar s koreninami vred iz zemlje. Šele poznejši rod si je naredil lesene sekire. Ta rod je bil že tudi toliko pameten, da si je znal narediti divji ogenj: drgnili so namreč drevo ob drevo tako dolgo, da se je les vnel.

Ker so zelo dolgo živeli, se je zgodilo, da je pestoval ded otroke vnukov. Stari rod Ajdov je bil zelo žalosten, ko je videl, da mlajši rodovi niso več tako velike rasti kakor oni. Končno se je rodil najmanjši rod, to smo mi ljudje. Ko so živeli tudi že ljudje, je Ajd poklical nekoč človeka in mu napovedal vojno. Predlagal je človeku, da napravita najprej majhno preizkušnjo. Ajd je vzel v roko velik kamen in ga zdrobil v prah. Človek pa je vzel hleb sira in ga stisnil, da je pritekla iz njega voda. Ajd se je ustrašil in rekel:

»Manjši si, a močnejši od mene. Ne bova se vojskovala.«

Hči nekega Ajda se je rada sprehajala. Dvakrat je šla skozi Leše pri Prevaljah v Mežiški dolini. V dolini si je nabrala vsakokrat drobnega kamenja v predpasnik, da bi se doma z

njim igrala. Ko je dospela v Leše, jo je vselej poklical oče, da je iz predpasnika izpustila kamenje in hitela k očetu. Iz kamenja, ki ga je dvakrat izsula Ajdova hči iz predpasnika, so pozneje sezidali cerkev na Lešah.

Nekoč je Ajdinja zagledala na polju orače. Pobrala je v predpasnik orače, plug, brano in vole in jih odnesla očetu, da ji pove, kakšni črvički so to, ki razrivajo zemljo. Oče jo je poučil:

»To so ljudje, zarod, ki bo ostal, mi bomo pa vsi pomrli. Ne smemo jim storiti žalega, nazaj jih nesi.«

Pogovor je slišal ded in poklical vnukinjo. Zaradi starosti ni več videl dobro, da bi mogel razločiti velikost ljudi. Zato jih je samo rahlo potipal, a pri

tem zlomil hlapcu roko. Rekel je, naj vtakne eden izmed oračev svoj prst med njegove tri prste, da bo spoznal, kako krepki so ljudje. Gospodar je brž izdrl branšek iz brane in ga vtaknil med tri Ajdove prste, ki jih je ta stisnil in prelomil branšek na dva dela. Nato je pohvalil gospodarja:

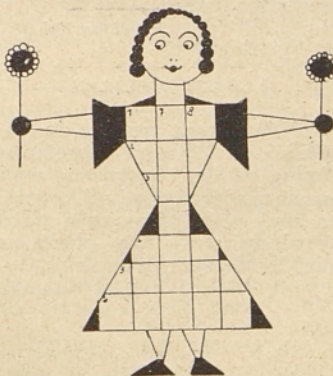
»Majhen si že, majhen, a čvrst si pa še kljub temu.«

Ajdinja je nesla potem orače nazaj na njivo in jih po naročilu rahlo položila na zemljo, kljub temu pa so si vsi voli zaradi padca polomili noge.

Ajdovska babica je pravila otrokom:

»Nekoč bodo Ajdi postali tako majhni, kakor so naši palci; bodo pa zelo pametni. Njihovo telo bo majhno, um pa velik.«

Križanka „Deklica“

Vodoravno: 1. žuželka, 2. sanje, 3. žensko ime, 4. glavno mesto Italije, 5. žensko ime, 6. morskimi breg.

Navpično: 1. žuželki, 4. vodne živali (2. sklon), 7. kraj ob Savi, 8. žensko ime.

Sestavila Stana Vinšek

Uganke

V zemlji začenja,
kvišku poganja,
vedno otožna
k zemlji se sklanja.

(Vrba zaljubljenka)

Z repom in eno nožico
dela prav lično stezico.
Čim bolj se stezica ji daljša,
tem bolj se repek ji krajša.

(Sivanka)

Zvita potička,
trda potička,
iz nje pa molita
dva mehka rožička.

(Polz)

Zarenči po vsej livadi
in zapoje: »Daj mi, daj!«
Kar nam boste dali radi,
dali bomo vse nazaj.«

(Čebela)

EAST BRADY PA.

Cenjeni! Po nakaznici sem vam poslal 2 dolarja za pomoč »Rodni grudi«. Ko me pride obiskat kakšen Slovenec, mu jo dam brati. V moji okolici ni Slovencev. Smo samo trije, eden je star 84, drugi 78, jaz pa 74 let. Toda tudi mi smo precej oddaljeni eden od drugega. Imam avtomobil in se včasih odpeljem k njim na obisk.

Ne zamerite pisavi, ker nisem hodil v šolo, marveč samo h krščanskemu nauku, kjer nas je župnik učil. Vzgojil sem sedem sinov. Šest jih je, ki so bili po vsem svetu kot artileristi in se bojevali proti Italijanom in Nemcem. Vsi so prišli domov zdravi in so sedaj tu. Trije so v Pittsburgu zaposleni, ker tukaj ni industrije. Čeprav so daleč, pridejo skoraj vsako nedeljo k nama, ki sva sama, na obisk. Tako velika družina smo. Vzredila sva 7 sinov in 2 hčeri, sedaj sva pa sama ostala. S pozdravom

John Dolmovič

CHAGRIN FALLS, OHIO

Dragi mi! Pošiljam vam za polletno naročnino »Rodne grude«. Moj pravi naslov je priložen. Hvala vam!

Minka Kramar

WASHINGTON

List »Rodna gruda« se mi prav dopade. Ko ga berem, se mi zdi, kot da sem kar tam med vami. Ko bo naročnina potekla, vam bom poslal naročnino znova še za eno leto. Pozdravljeni vsi skupaj.

Frank Auel

CLEVELAND

Cenjeni! Pošiljam vam naročnino za časopis »Rodna gruda« za lansko leto in letos. Sicer nisem dobila vseh števil, ker ni bil pravi naslov. Oprostite, ker vam nisem že prej poslala. S pozdravom!

Julia Peternel

MONTANA

Cenjeno uredništvo! Upam, da dobite 5 dolarjev, katere bom poslala za »Rodno grudo« za leto 1954 in 1955, dolar pa naj ostane za podporo listu. Žal mi je, da nisem že prej poslala, pa sem čakala, da bi prejela vse številke. Zdaj sem prejela vse razen številke 4 in če ni preveč stroškov in dela, bi vas prosila, da mi jo pošljete, za kar vam bom jako hvaležna. Posebno moj mož Lojze »Rodno grudo« rad bere. Ko bo enkrat vse urejeno, bom tudi jaz kaj napisala iz našega življenja tu v Ameriki. Pozdrav vsem čitateljem »Rodne grude«.

Jennie Smith

LORAIN OHIO

Sporočam vam, da sem prejela vse številke »Rodne grude«. Zelo sem bila vesela. Pošiljam vam odškodnino za znamke in papir, ker sem vas oškodovala. Ne zamerite, da vas nadlegujem. Meni se ta list res zelo dopade, posebno slike so zanimive. Prejmite pozdrave vsi pri Slovenski izseljenski matiči.

Josephina Mahnič

TRAUNIK MICHIGAN

Pošiljam vam naslove in naročnino za 5 nove naročnike »Rodne grude«. Sporočam vam, da sem prejel poslani mi koledar ter zdaj občudujem vašo poztivnovalnost pri tako obsežnem delu. Hvala vam za vse!

Louis Mikulich

SHUMACHER, ONT. CANADA

Ker mi je potekla naročnina za list, si štejem v dolžnost, da jo obnovim. Jaz in moja žena rada čitava »Rodno grudo«, saj je v njej vse lepo opisano od naše nepozabne domovine. Tudi dopisi iz drugih dežel, kjer si služijo kruh slovenski izseljenci, so zanimivi. Tudi vse drugo v listu: romani, pozdravi, poučni

spisi, slike nas resnično zanimajo in spominjajo na mlada leta, ki smo jih preživeli v rojstnem kraju Fari pri Kostelu. Obnavljam svojo naročnino in prilagam ček za 2 movi. Pozdravljam vse v uradu in vse naročnike »Rodne grude«.

Joe Rachky

PITTSBURG PA.

S spoznanjem vašega dragocenega časopisa Slovenske izseljenske matice sem bil zelo navdušen, ko sem prebral zanimive članke o razvoju slovenske naprednosti. Prilagam vam naročilnico kot naročnik tega časopisa. Vse potrebne stroške in poštne in pripravljen poravnati.

Jurij Benec

OBERHEUSEN-OSTERFELD
DEUTSCHLAND

»Rodna gruda« je od številke do številke bolj zanimiva. Vsaka številka je za mene opomin za novo učenje slovenskega jezika, kar je posebno važno za nas rojene onstran meja naše domovine, ne pozabiti enkrat slišano in v dolgih letih učeno — materino besedo. To utrjuje zvezo s staro domovino očetov in z vsemi izseljenci širom sveta. Na tem mestu dovolite, da tudi jaz iz druge generacije izseljencev tukaj v severni Nemčiji pristrčno pozdravim rojake in čitatelje »Rodne grude« širom sveta.

Rad bi se lotil daljšega dopisa za »Rodno grudo« že zaradi nagrade, pa je zaenkrat moje znanje slovenščine še nepopolno, drugič pa imam premalo časa. Pošiljam vam naročnino za »Rodno grudo« in za »Izseljenski koledar 1955«, katerega bi še rad imel za ostalo pa mi prosim pošljite zanimive revije razne vrste.

Na koncu pisma dovolite, da pošljem pozdrave vsem sodelavcem Slovenske izseljenske matice in uredništvu »Rodne grude«.

Max Frölich

HIBBING MINN.

Oprostite, ker se vam tako dolgo ne oglasim zaradi lista, katerega prejemam. Vzrok je ta, ko človek dela preko dne, se mu zvečer ne ljubi vzeti v roke pero, ker se bolj prilega počitek. Sicer pa vsak raje bere kakor piše in to nam je vsem znano. Pošiljam vam naročnino za »Rodno grudo«, katera se mi jako dopade in jo z največjim veseljem takoj po prejemu od začetka do konca pregledam. Vedno je v njej dovolj slik iz naše lepe domovine, katere mi vzbujajo spomine na obisk leta 1953. Posebno ko sem zagledala v »Rodni grudi« Velike Lašče, kraj, kjer sem zagledala luč sveta, bi se najraje kar tam znašla. Upam, da se bodo moje želje uresničile, da še enkrat obiščem ljubljeno mi rojstno domovino, posebno pa mojega brata v Ljubljani, kateri je edini še živ ostal od 5 bratov. Dru-

gi so morali dati svoja mlada življenja v prvi in drugi vojni. Priporočam vsem našim rojakom vaš list »Rodno grudo«, vam pa želim veliko uspeha in mnogo naročnikov, da bi naš list še dolgo izhajal s tako lepim berilom in slikami.

Mary Kolar

EUCLID OHIO

Pošiljam vam 5 dolarjev. Za novo naročnico sta 2 dolarja, drugi 3 pa za mojo naročnino. Z radostjo prečitam »Rodno grudo«, posebno ker mi je Jugoslavija še v dobrem spominu, ko sem po 45 letih obiskala mojo drago mater in brata v letu 1953.

Takrat se nas je zbrala vesela družba v hotelu »Slon« v Ljubljani in smo se vozili 11 dni po Jugoslaviji, da smo videli vse zanimive kraje in lepote naše stare domovine.

Fani Brezovar

Vsem naročnikom »Rodne grude« sporočamo, da bomo zaradi velikega števila pisem naših rojakov nekaterim odgovorili kar v našem listu. Drugim pa bomo seveda v mejah naše možnosti odgovarjali kot doslej tudi v pismih.

To pot naj se zahvalimo ne samo rojakom, katerih pisma objavljamo, temveč tudi onim, katerih pismem zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli natisniti, za poslane naročnine, obenem pa tudi za trud pri nabiranju novih naročnikov. Posebno se zahvaljujemo rojaku Luis Mikulichu iz Traunick Mich., saj nam je v kratkem poslal naslove kar za 9 novih naročnikov. Dalje naj se zahvalimo še rojaku Joe Rachkyju iz Canade, Antoniji Tomle iz Clevelanda, Frank Kluneju iz Chisholm Minnesote, Max Frölichu iz Nemčije in še mnogim drugim rojakom.

Uprava »Rodne grude«

ŠE NEKAJ VESTI IZ ŽIVLJENJA ROJAKOV

USPEH »NOVE DOMOVINE«

Glasilo naprednih Slovencev v Argentini je polmesečnik »Nova domovina« (La Nueva Patria). Izhaja v Buenos Aires vsakega 15. in 20. v mesecu že peto leto in je konec 1954 dosegel točno sto števil. Urednik lista je A. Škrbec, upravnik pa C. Mermolja. List izhaja redno na 4-6 straneh in objavlja tudi prispevke v kastiljansčini, kakor imenujejo argentinsko španščino.

JUGOSLOVANSKA RADIJSKA
ODDAJA V ARGENTINI

Jugoslovanska radijska oddaja v Argentini je imela doslej reden medeljski prenos (od 10. do 11. ure dopoldne) po radiu L. R. 6, Radio Mitra, ki ga naši rojaki radi poslušajo, saj prinaša dosti novic, glasbe in domačega petja. Nedavno pa je bila jugoslovanska radijska oddaja spet razširjena še za eno oddajo, ki bo vsako sredo zvečer za 15 minut (od 20.30 do 20.45) po radiu L. R. 5, Radio Rivadavia pod imenom »Glasba jugoslovanskih narodov«.

KIPAR IVAN MESTROVIČ —
PROFESOR

Ivan Meštrovič, znameniti jugoslovanski kipar, ki že vrsto let živi v Ameriki, je nedavno postal redni profesor univerze v mestu Syracuse v državi New York.

DVE ZLATI POROKI SLOVENSkih
ROJAKOV

V Roundupu, Montana sta 1. januarja 1955 praznovala 50-letnico zakonskega življenja Matt Panion, doma iz Draganje vasi pri Črnomlju ter njegova žena Mary, doma iz Goriče vasi pri Ribnici. Oba sta člana društva št. 114 SNPJ in Matt je bil tudi med ustanovitelji tega društva. V Roundupu sta že 47 let in imata mnogo prijateljev, ki so se udeležili proslave zlate poroke. — 25. januarja 1955 pa sta praznovala 50-letnico poroke Joseph in Antonija Turk iz Euclida, O. Joseph Turk je doma iz Zužemberka, njegova žena pa z Rakeka. Poročila sta se pred 50 leti že v Clevelandu.

IVAN BOŠTJANČIČ V UREDNIŠTVU
PROSVETE

Največji list ameriških Slovencev, chicaška »Prosveta«, poroča, da je vstopil sredi januarja 1955 v njeno uredništvo rojak Ivan Boštjančič. Boštjančič je bil do novembra 1954 štiri leta urednik newyorških listov »Glas naroda« in »Novi list«. Prej pa je bil več let urednik clevelandskega slovenskega dnevnika »Enakopravnost«. Rojen je bil 1915 v Clevelandu kot sin slovenskih izseljencev. Po prvi vojni se je njegov oče vrnil v domovino in se naselil v Opatiji. Šolal se je na Susaku in v Zagrebu. Delal je

pri Zvezi primorskih emigrantov in je pisal v mladinske liste ter bil sodrudenik Jadranskega koledarja. Izdal je tudi zbirko svojih pesmi v istrskem narečju, ki pa je bila v stari Jugoslaviji prepovedana. Po napadu fašistov na Jugoslavijo je bil aretiran in je bil v internacijskih taboriščih v Avstriji, Nemčiji in okupirani Franciji. Konec 1944 se je po osvoboditvi Francije vrnil spet v Cleveland, kamor je prišla iz internacije tudi njegova žena. Tam je delal leto dni v neki tovarni, zatem pa se je povsem posvetil novinarstvu. Uredništvo »Prosvete« je z Boštjančičem mnogo pridobilo.

ROJAKI POVRATNIKI,
POZOR!

Za vas in vaše sorodnike ugoden nakup!

Prodaj solidno zidano, vseljivo, štirisočno podkleteno pritlično hišo z gospodarskim inventarjem, elektriko in vodo v okolici Slovenskih Konjic. 7.700 m² kultiviranega zemljišča, zasajenega delno z žlahtno trto, delno s sadovnjakom. Cena 2.000 dol.

Informacije: Toplak Erika, Ljubljana, Koroška 12.

V Framu imajo najboljše telovadno društvo

Leta 1952 je dalo uredništvo lista »Ljudska pravica« izdelati umetniški pokal, s katerim vsako leto ob »Dnevu republike« — 29. novembra — odlikuje najboljše društvo telesnovzgojne organizacije »Partizan«. L. 1952 je ta pokal osvojilo telesnovzgojno društvo Narodni dom v Ljubljani, naslednje leto društvo Zali hrib na Primorskem, leta 1954 pa si je to visoko odlikovanje priborilo društvo Fram.

VSAK CETRTI PREBIVALEC JE ČLAN DRUŠTVA

Tam ob vznožju masivnega Pohorja leži mala slovenska vas Fram. Nič posebnega ni v tej vasi, prebivalci se večinoma vozijo na delo v bližnja industrijska središča, predvsem v Maribor. Toda o tej majhni vasi se je v dnevih državnega praznika — 29. novembra — precej govorilo. Kako tudi ne! V Framu je danes najboljše slovensko telesnovzgojno društvo, imetnik pokala »Ljudske pravice«, za katerega se je potegovalo nad 200 društev, ki vključujejo nad 40 tisoč pripadnikov.

Framsko društvo šteje 274 članov, cela vas pa ima okoli 1200 prebivalcev. Torej, skoraj vsak četrti prebivalec je član telesnovzgojnega društva. Okoli telovadnega doma je živahno poleti in pozimi, v društvu imajo različne smučarje, telovadce, lahkoatlete in igralce odbojke. Telo-

vadci in telovadke iz Frama že več let uspešno nastopajo celo na državnih prvenstvih organizacije »Partizan«, na katerih so si priborili več prvih mest, leta 1953 celo zastavo maršala Tita.

BOJ Z ALKOHOLIZMOM

Tisti, ki bi mislil, da je to društvo z lahkoto prišlo do takšnih uspehov, bi se zelo motil. Zlasti težki časi so bili v prvih letih po osvoboditvi, ko je povsod primanjkovalo strokovnjakov in vaditeljev, mladina pa se je v teh vinorodnih krajih zelo udajala alkoholizmu. Dolgoletni društveni predsednik Mate Marijan je bil takrat skoraj osamljen in je kar sam vodil vse oddelke. Včasih se je pripetilo, da so prišli k telovadbi samo dva ali trije mladinci, drugi so popivali po gostilnah. Počasi, prav počasi so pridobivali drugega za drugim v društvo. Fantje so začeli potovati na tekme v razna oddaljena mesta — v Zagreb, Sarajevo, Beograd, Skoplje itd., kjer so videli mnogo zanimivega. V njih se je začela buditi zdrava častihlepnost, vedno bolj so se navezovali na društvo in vedno bolj odtujevali gostilnam ter pogubnim vplivom alkohola.

Danes je skoraj vsa mladina iz Frama v društvu, v gostilnah mladine ne vidiš več. Eden tistih, ki je bil včasih najbolj nagnjen k pijači, je danes dru-

štveni praporščak in eden najboljših in najmarljivejših telovadcev v društvu.

Telovadno društvo Fram je danes kot ena sama velika družina, ki uživa polno zaupanje. Na to društvo so danes ponosni vaščani, na to društvo s ponosom gledajo organi ljudske oblasti. Starši radi pošiljajo svoje otroke k telovadbi, ker vedo, da jim bo to koristilo. Vaditelji »Partizana« Fram pa se zanimajo tudi za umski napredek svojih pripadnikov. Od časa do časa stopi ta ali oni vaditelj v šolo in se pri profesorjih pozanima, kako napredujejo mladi telovadci.

Kadar priredi »Partizan« Fram kakšno tekmo ali nastop, takrat se zberejo ljudje iz vse vasi in tudi iz bližnje okolice. Pozimi prirejajo v domu telovadne akademije, na katerih se zbere toliko gledalcev, da so nagnjeni kot sardine v škatli. Poleg doma leži smučarska skakalnica, katero so člani sami zgradili s prostovoljnimi delom. Pozimi, ko zapade sneg, se na skakalnici zbirajo najboljši smučarji in se poganjajo čez most skakalnice do 30 m daleč. Takrat imajo v Framu spet majhen praznik, včasih se zbere na skakalnih tekmah tudi do 1500 vaščamov iz Frama in okolice, ki pridejo občudovat agilne telovadce in smučarje.

ISČEJO SE

Fračiška Naglič, rojena 1909 v Zgornji Beli, Predvor, je leta 1925 odšla v ZDA, k svoji materi Ivani Naglič, pozneje poročeni Glaser. Njena mati jo je prepisala na ime Glaser. Mati je kmalu umrla, hčerka pa se je po nekaj letih poročila z Amerikancem Valterjem Hale, s katerim sta imela sina, ki bi bil danes star okrog 20 let. Zadnjikrat se je javila decembra 1953. Njen zadnji naslov glasi: Fračiška Valter, Payette Idaho, USA.

Vse rojake, ki bi kaj vedeli o moji nečakinji, naprošam, naj to sporoče na Slovensko izseljenko matico Ljubljana, Cankarjeva 5, ali njenemu stricu: Naglič Jožetu, Ljubljana, Na Korošici 20.

Pripravljeni smo poravnati vse stroške. Za vsako informacijo bomo zelo hvaležni.

Industrija usnja VRHNIKA

Telefon 40, 16
Telegram: IUV

proizvaja svetovno znano
svinjsko galanterijsko usnje,
tapetniško usnje, vse vrste
podlog in cepljencev,
svinjske in kozje safijane,
oblačilno usnje in
ovčje ševrete

Trgujemo z vsem
svetom

Preskrbujemo
domačo
galanterijsko
industrijo

Steklarna

»BORIS KIDRIČ«

Rogaška Slatina

Proizvajamo:

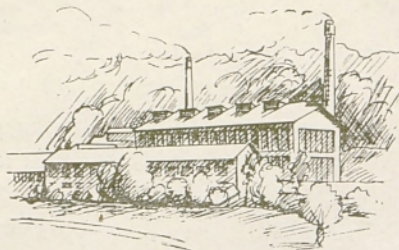
luksuzno brušeno in slikano steklo, belo in
v različnih barvah; svinčeno steklo, brušeno in
gravirano; razsvetljavno steklo, gladko in
dekorirano

V veliki izbiri nudimo:

servise za vino, liker, vodo, kremo, pecivo
itd. razne vaze, žardinjere, pepelnike, po-
kale, reprezentančna darila z graviranjem
po naročilu: vse vrste gostinskega stekla
kakor tudi razsvetljavno steklo

Naše steklo izvažamo:

v Anglijo, Avstralijo, na Malto, v Perzijo,
Iran, Paraguay, na Ciper, v Libanon, Egipt,
Turčijo, Južno Afriko, Združene države
Amerike, Kanado, Sirijo, Saudsko Arabijo,
Jordanijo in Švico

Industrija kovinskih izdelkov

MARIBOR, Cesta zmage 13

IZDELUJE:

železne nepregorne omare in blagajne, ročne kasete in omare za načrte, garderobne in orodne omarice, orodne kovčke, transportne zaboje in bencinske kante;

kontne omarice, pregledne aparate s predali, aparate za knjiženje in vse vrste jahačev;

kuhinske in mesarske nože, nože za salamo in sir, kuhinjske in mesarske sekire, nože za obrtnike, vrtnarje, vse vrste škarij, žepne in lovske nože ter jedilni pribor;

razno okovje in galanterijske izdelke, ščitnike za čevlje in podložne ploščice; kuhinjske in decimalne tehtnice ter uteže.

Prepričajte se o visoki kvaliteti in solidnih cenah naših izdelkov.

PUTNIK SLOVENIJA

potovalni urad

LJUBLJANA ■ TITOVA 4
JUGOSLAVIJA

Rojaki,

*ko prihajate na obisk v staro domovino,
se udeležujte naših avtobusnih krožnih potovanj
po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih
privajamo za vas!*